

samk

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

VIVEKA SIIRTONEN

”Huomisen terveys”

Terveyspalveluita tuottavan yrityksen henkilöstön
ympäristötietoisuuden kehittäminen

TERVEYDEN EDISTÄMISEN TUTKINTO-OHJELMA
YLEMPI AMK
2021

Tekijä(t) Siirtonen, Viveka	Julkaisun laji Opinnäytetyö, ylempi AMK	Päivämäärä Marraskuu.2021
	Sivumäärä 52	Julkaisun kieli Suomi
Julkaisun nimi "Huomisen terveys"- Terveyspalveluita tuottavan yrityksen henkilöstön ympäristötietoisuuden kehittäminen		
Tutkinto-ohjelma Terveyden edistämisen tutkinto-ohjelma, Ylempi AMK		
<p>Elinympäristössämme esiintyviä terveyshaittoja tunnistetaan, ehkäistään ja poistetaan, jotta ihmisille voidaan turvata terveellinen elinympäristö. Ympäristöterveyteen liittyvät ne ihmisen terveyden ja sairauden osa-alueet, joihin ympäristötekijät vaikuttavat. Terveydenhuoltoala on yksi merkittävimmistä ympäristöä kuormittavista palvelualoista. Terveydenhuoltoalan henkilöstön ympäristövastuullisella toiminnalla voidaan suojata väestön ympäristöterveyttä. Ympäristövastuun toteutuminen vaatii henkilöstöltä systemaattista suunnittelua ja osaaamista.</p> <p>Tämän kehittämistyön tarkoituksena oli toimintatutkimuksen ja siihen liittyvän kyselytutkimuksen avulla selvittää terveydenhuoltohenkilöstön ympäristöasenteita sekä ympäristötietoisuuden tasoa. Tavoitteena on saada selvityksen pohjalta tuloksia, joiden avulla voidaan kohdentaa aiheeseen liittyvää koulutusta henkilöstölle sekä eri sidosryhmille. Tavoitteena on myös osallistaa henkilöstöä muutokseen ja antaa mahdollisuus vaikuttaa ympäristöasioiden kehittämiseen kyseisessä terveydenhuoltoalan yrityksessä.</p> <p>Kehittämistyön tuloksien mukaan terveydenhuoltoalan henkilöstön ympäristöasenteiden ja -toiminnan voidaan todeta olevan ympäristön kannalta vastuullista, mutta toiminta ei kaikilta osin vastannut asennetta. Tärkeimpinä valintoina, joilla henkilöstö kokee vaikuttavansa ympäristöön omassa työssään, nousi esille jätteiden lajittelu, paperin kulutus ja liikkumisesta aiheutuvat ympäristövaikutukset. Kehittämistyön kyselyn tuloksien pohjalta järjestettiin henkilöstölle koulutusta, ohjeet, opasteet päivitettiin tukemaan kierrätystä ja yksikköön hankittiin jätteiden lajittelua tukevat keräyspisteet. Kehittämistyön tuloksia arvioitiin puolen vuoden kuluttua. Tuloksien pohjalta voidaan todeta terveydenhuoltoalan yrityksen henkilöstön ympäristötietoisuuden kehittyneen.</p>		
<p><u>Asiasanat</u> ympäristöterveydenhuolto, ympäristövastuu, ympäristöjohtaminen, ympäristöhallintajärjestelmä, ympäristötietoisuus</p>		

Author(s) Siirtonen, Viveka	Type of Publication Master's thesis Thesis AMK	Date November 2021
	Number of pages 52	Language of publication: Finnish
Title of publication "The health of tomorrow" - Improving environmental knowledge in a health care company		
Degree program Master of Health Promotion (YAMK)		
<p>Health detriments that occur in our habitat are identified, prevented and removed in order to secure a safe living environment for humans. Environmental health is affected by those (human) health and illness subdivisions in which environmental factors have an effect. Health care is one of the most environmentally polluting services. Health care personnel's environmentally responsible activities are a way to protect the environmental health of the population. The implementation of environmental responsibility requires systematic planning and competence from the personnel.</p> <p>The goal of this development study was to identify health care personnel's attitudes towards the environment and levels of environmental knowledge using action research and a survey related to it. The aim was to review results in order to target related education and training for the personnel and different stakeholders. The aim was also to involve the personnel to be part of the change and give them a possibility to have an impact on developing environmental issues of the health care company concerned.</p> <p>According to the results of this study the personnel's attitudes and actions related to the environment can be seen as environmentally responsible but the actions didn't fully match the attitudes. The most important choices and actions that the personnel made to have an impact on the environment as a part of their work were to sort waste, to reduce paper consumption and to reduce environmental impacts caused by movement. The results of the survey were used to arrange training for the personnel, making guidelines and upgraded rules to support recycling. The unit did also acquire collection points to support waste sorting. The results of this development study were evaluated after six months. Based on the results it's possible to say that the environmental knowledge of the personnel studied did improve.</p>		
<p><u>Key words</u> environmental hygiene, environmental responsibility, environmental management, environmental management system, environmental knowledge</p>		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	KEHITTÄMISTYÖN TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA TAUSTAA	8
3	YMPÄRISTÖTERVEYDEN EDISTÄMINEN	9
3.1	Ympäristöterveydenhuolto	9
3.2	Ympäristövastuu	10
3.3	Ympäristöjohtaminen	12
3.4	Ympäristöhallintajärjestelmä	12
3.5	Ympäristötietoisuus	14
4	KIRJALLISUUSKATSAUS TERVEYDENHUOLTOALAN HENKILÖSTÖN YMPÄRISTÖTIEOTOISUUDEN KEHITTÄMISESTÄ	15
4.1	Kirjallisuuskatsauksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	15
4.2	Terveydenhuoltohenkilöstö ympäristöterveyden edistäjinä	17
4.3	Koulutuksen merkitys ympäristötietoisuuden edistämisessä	18
4.4	Terveydenhuoltoalan energiankulutuksen hallinta	19
4.5	Terveydenhuoltoalan jätteiden kierrätys ja käsittely	20
4.6	Ympäristöjohtaminen terveydenhuoltoalalla	21
5	KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET	22
6	KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT JA TOTEUTUS	22
6.1	Toimintatutkimus kehittämismenetelmänä	22
6.2	Perehtyminen teoreettisiin lähtökohtiin ja kirjallisuuskatsaus	25
6.3	Toimintatutkimuksen kyselyn aineiston keruu ja analysointi	26
7	KEHITTÄMISTYÖN KYSELYN TULOKSET	28
7.1	Kyselyn taustatiedot	28
7.2	Henkilöstön ympäristöasenteet ja toiminta	29
7.3	Henkilöstön suhtautuminen yrityksen toiminnasta johtuviin ympäristövaikutuksiin	33
7.4	Työpaikan ilmapiirin ja johdon vaikutukset ympäristöystävällisempään toimintaan	35
7.5	Ympäristöasioiden kehittäminen yksikössä- toiveet ja näkemykset....	36
8	KEHITTÄMISTYÖN TOIMINTAMALLIEN IMPLEMENTOINTI	38
8.1	Toimintamallien toimivuuden arviointi	40
9	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	41
9.1	Kehittämistyön kyselyn tulosten tarkastelu ja johtopäätökset	41
9.2	Kehittämistyön luotettavuuden ja eettisyyden arviointi	45

9.3 Kehittämistyön jatkotutkimusaiheet	48
--	----

LÄHTEET

LIITTEET

1 JOHDANTO

Terveys 2015- kansanterveysohjelmassa terveyden edistämisen nähdään monin tavoin kiinnittyvän ympäristötekijöihin; ” *Terveys syntyy, sitä turvataan ja se voi heikentyä ihmisten arjen olosuhteiden, vuorovaikutuksen, elämäntapojen ja valintojen tuloksena. Terveysteen vaikuttavat arkisten ympäristöjen, esimerkiksi kotien, asuma-alueiden, liikenteen, koulujen, työpaikkojen ja vapaaajan toimintojen biologiset, psyykkiset, kemialliset, fysikaaliset ja sosiaaliset ominaisuudet. Siihen vaikuttavat ihmisten keskinäinen sosiaalinen tuki, yhteenkuuluvuus ja huolenpito sekä ihmisten tiedot, taidot ja koulutus*” (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2012:4). Voidaan siis todeta, että terveellinen ja turvallinen ympäristö ehkäisee sairauksia ja tapaturmia.

WHO on määritellyt vuonna 1990, että ympäristöterveyteen sisältyy ne ihmisen terveyden ja sairauden näkökulmat, joihin ympäristötekijät vaikuttavat. Sillä tarkoitetaan myös sitä tietoa ja käytännön toimenpiteitä, joilla arvioidaan ja vähennetään ympäristössä olevien haitallisten tekijöiden vaikutusta terveyteen, sekä ylläpidetään terveyttä edistävää ympäristöä (Mussalo-Rauhamaa, Pekkanen & Tuomisto 2020). On siis ilmiselvää, että maapallon olosuhteiden muuttuminen vaikuttaa myös ihmisiin ja yhteiskuntaan. Ilmastonmuutokseen liittyvät ilmiöt etenevät hitaasti ja ovat ainakin osin ennaltaehkäistävässä. Muutokseen pystytään varautumaan pitkällä tähtäimellä arvioimalla kehittämistarpeita. Monet terveydenhuollon toimet, joilla voidaan sopeutua ilmastonmuutokseen, liittyvät terveydenhuollon muihin kehittämistavoitteisiin. Näitä ovat esimerkiksi painopisteen siirtäminen ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin ja kustannusten kasvun sekä materiaalihävikin hillintä. Varautumisella tulee huomioida, että samalla pyritään parantamaan terveystalouden laatua ja vaikuttavuutta. Sosiaali- ja terveydenhuoltoalan henkilöstön rooli ilmastonmuutokseen varautumisessa on jäänyt toistaiseksi pienelle huomiolle. Suunnitelmia tehdessä voi käydä niin, ettei huomioida sitä, miten toimenpiteet implementoidaan ja toteutetaan käytännössä. Käytännöt eivät muutu itsestään ja esimerkiksi hoitotyö tehdään niillä resursseilla, jotka työhön annetaan. Tällä hetkellä suo-

ritettävissä työssä ei ole budjetoitu aikaa eikä resursseja tämän kaltaiselle kehittämistyölle. On tärkeää, että ilmastonmuutoksesta johtuvat sosiaali- ja terveysvaikutukset huomioidaan kautta linjan kaikessa päätöksenteossa, mukaan lukien sosiaali- ja terveydenhuollossa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2021, 52-53.)

Tämä kehittäminen toteutetaan Satakunnan ammattikorkeakoulun ylemmän ammattikorkeakoulun Terveiden edistämisen tutkinto-ohjelmassa. Kehittämistyön ”Huomisen terveys – Terveyspalveluja tuottavan yrityksen henkilöstön ympäristötietoisuuden kehittäminen” tarkoituksena on selvittää toimintatutkimuksen ja siihen liittyvän kyselytutkimuksen perusteella terveydenhuoltohenkilöstön ympäristöasenteita sekä ympäristötietoisuuden tasoa. Tavoitteena on saada selvityksen pohjalta tuloksia, joiden avulla voidaan kohdentaa aiheeseen liittyvää koulutusta henkilöstölle sekä eri sidosryhmille. Tavoitteena on myös osallistaa henkilöstöä muutokseen ja antaa mahdollisuus vaikuttaa ympäristöasioiden kehittämiseen yksikössä.

2 KEHITTÄMISTYÖN TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA TAUSTAA

Suomessa ilmastonmuutos vaikuttaa suoraan ja epäsuorasti kansalaisten terveyteen ja hyvinvointiin. Nykyisissä olosuhteissa on syytä varautua sään- ja ilmaston vaihteluihin ja ääri-ilmiöihin, sekä niistä aiheutuviin vaikutuksiin. Tämä auttaa sopeutumaan myös tuleviin ilmastonvaihteluihin ja niiden muutoksiin. Tämä sopeutuminen tulee huomioida kokonaisvaltaisesti kaikilla yhteiskunnan aloilla, myös sosiaali- ja terveydenhuollossa. Terveydenhuollon päätehtävänä on ennakoida, ehkäistä ja hoitaa väestön terveysriskejä ja -ongelmia sekä edistää hyvinvointia ja terveyttä. Näitä tehtäviä toteutetaan terveyden- ja sairaanhoidon, mutta myös ennaltaehkäisevän terveydenhuollon ja terveysneuvonnan avulla. Terveydenhuollon ammattilaiset ovat väestön terveyteen liittyvien asioiden asiantuntijoita. Terveydenhuoltolain mukaan Suomessa terveydenhuollon tavoitteena on myös väestöryhmien välisten terveyserojen kaventaminen. Nämä kaikki terveydenhuollon tehtävät sekä tavoitteet ovat keskeisessä roolissa, kun pyritään suojaamaan väestön terveyttä ja hyvinvointia ilmastonmuutoksen vaikutuksilta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2021, 52-53.)

Tämä kehittämistyö toteutettiin toimintatutkimuksena yksityisen terveystalouden tuottavan yrityksen yhden toimipisteen henkilöstölle. Kehittämistyön toimintaympäristö on maamme suurimpia yksityisiä terveystalouden palveluita tuottava yritys, ja täten sillä myös merkittävä yhteiskunnallinen rooli. Yritys varmistaa laadun toteutumisen säännöllisillä laatuauditoinneilla. Laatujärjestelmä ulottuu myös ympäristövastuuseen. Yrityksen ympäristöohjelma kattaa koko organisaation toimipaikat ja se huomioidaan osana laatuauditointeja. Osa organisaation toimipaikoista ovat ISO 14001: 2015 sertifioituja. (Terveystalon www-sivut 2020.)

Toimipiste, johon kehittämistyö toteutettiin, kattaa perinteisen lääkäri- ja sairaanhoitaja vastaanottopalveluiden lisäksi laboratorio-, kuvantamisen- ja työ-

terveyshuollon palvelut, fysioterapiakeskus, sairaala sekä kaksi suunterveyden yksikköä. Yritys tarjoa terveysterveystoimintaa yksityis-, yritys- sekä kunta-asiakkaille. Yksikössä työskentelee 132 henkilöä. Tämän lisäksi yrityksessä työskentelee runsaasti eri alojen ammatinharjoittajia.

Tarve kehittämiselle on tullut organisaation ulkoisissa - ja sisäisissä auditoinneissa esille. Myös henkilöstön sisäisissä kehitysehdotuksissa ja asiakaspalautteissa on noussut esille ympäristöasioiden kehittäminen yksikössä.

3 YMPÄRISTÖTERVEYDEN EDISTÄMINEN

3.1 Ympäristöterveydenhuolto

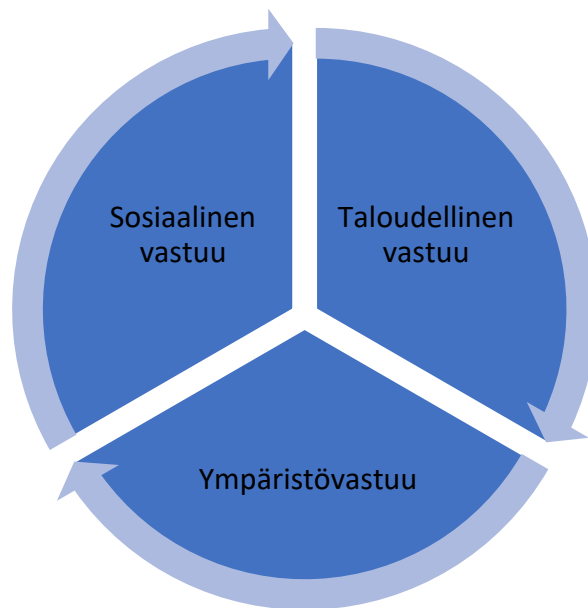
Puhdas ympäristö on ihmisen terveydelle ja hyvinvoinnille erittäin tärkeää. Ihmisen terveyden ja ympäristön suoranaisia vaikutuksia on vaikea arvioida. Parhaiten tunnetut terveysvaikutukset liittyvät ilman saastumiseen, huonoon veden laatuun sekä puutteelliseen hygieniaan. Vaarallisten kemikaalien terveysvaikutukset tunnetaan hyvin. Uusi ympäristöongelma on melu. Euroopassa suurimmat terveyteen liittyvät huolenaiheet ovat ulko- ja sisäilman saastuminen, heikko veden laatu, riittämätön puhtaanapito ja terveydelle vaaralliset kemikaalit. Näillä tiedetään olevan yhteyttä hengityselinsairauksiin kuten astmaan, allergioihin, sydän- ja verisuonisairauksiin, syöpään, keskushermostovaurioihin sekä lisääntymisterveyteen. On kuitenkin paljon uusia asioita, joiden terveysvaikutuksia ymmärretään vähän. Esimerkkejä näistä ovat sähkömagneettiset kentät, lääkkeiden päätyminen ympäristöön ja eräät tarttuvat taudit. Tämän takia varovaisuusperiaatteen noudattaminen on erityisen hyödyllistä ja sen kehittämiseen on syytä panostaa. (Euroopan ympäristökeskuksen www-sivut 2019.)

Ympäristöterveydenhuollolla tarkoitetaan yksilöön ja elinympäristöön kohdistuvien terveysriskien vähentämistä, poistamista ja ennaltaehkäisevää toimintaa. Se on ennaltaehkäisevää perusterveydenhuoltoa, jossa riskit huomioon ottaen valvotaan viime kädessä ihmisen terveyteen vaikuttavaa elinympäristöä. Tavoitteena on edistää ja valvoa elinympäristön ja yksilön sekä eläinten terveyttä ja turvallisuutta sekä suojella niihin vaikuttavilta haitallisilta tekijöiltä. (Valviran www-sivut 2021.)

Sosiaali- ja terveysministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön vastuulla on ympäristöterveydenhuoltoon liittyvä lainsäädäntö. STM:llä on päävastuulla muun muassa terveydensuojelulaki 763/1994, laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta 410/2009, säteilylaki 592/1991 ja genetiikkalaki 377/1995. Ympäristöministeriön päävastuulla läheisesti ympäristöterveydenhuollon toimintakenttään liittyvät ympäristösuojelulaki 527/2014 ja jätelaki 646/2011. Valtakunnallinen valvontavastuu on sosiaali- terveysalan lupa- ja valvontavirastolla (Valvira). Aluehallintoviranomaiset ohjeistavat ja valvovat puolestaan ympäristöterveydenhuollon toimintaa alueellaan olevissa kunnissa. Terveyden ja hyvinvointilaitos (THL) ja Säteilyturvallisuuskeskus (STUK) tukevat valtion ja kuntien ympäristöterveydenhuoltoa tutkimus- ja kehittämistoiminnalla. Ne tuottavat päättäjille ja kunnille tietoa ympäristöterveydenhuollon riskeistä ja niiden torjunnasta. (STM www-sivut 2019.)

3.2 Ympäristövastuu

Yritysvastuulla tarkoitetaan erilaisia vapaaehtoisia toimia, joita yritys toteuttaa sidosryhmien odotuksien perusteella. Elinkeinoelämän Keskusliitossa on päädytty käyttämään termiä vastuullinen yritystoiminta. Suomalaisissa yrityksissä käytetään myös termiä yhteiskuntavastuu ja kestävän kehityksen mukainen yritystoiminta, kun kerrotaan sosiaaliseen, taloudelliseen ja ympäristöön liittyvistä tavoitteista sekä toimista. (Harmaala & Jallinoja 2012, 16.)

Kuvio 1. Yritysvastuun kolme ulottuvuutta (Mukailtu Harmaala & Jallinoja 2012)

Tulevaisuuden yritys elämä on muuttumassa vihreämmäksi, järkevämmäksi ja vastuullisemmaksi. Aallonharjalla ovat yritykset, jotka antavat yhteisölle ja luonnolle takaisin enemmän kuin kuluttavat. Yksinkertaisesti ympäristövastuulla tarkoitetaan yrityksen sitoutumista liiketoiminnan harjoittamiseen siten, että ympäristövastuu otetaan huomioon kaikessa päätöksen teossa ja toiminnan suunnittelussa. Ympäristövastuullisuuteen kuuluu mm. maaperän, vesien ja ilman suojelu, tehokas ja säästävä luonnonvarojen käyttö, kasvihuonepäästöjen vähentäminen, jätteiden määrän vähentäminen ja kemikaalien terveys sekä ympäristöriskien hallinta. Yritys on vastuussa sen itsensä aiheuttamista ympäristövaikutuksista. Yrityksen ympäristövastuun tavoitteena on, että ympäristönäkökohdat otetaan huomioon jo yrityksen eri toimintoja suunnitellessa, kehittäessä ja toteuttaessa sekä yhteistyössä yhteistyökumppaneiden kanssa. (Harmaala ym. 2012, 22; Lampikoski & Sippo 2013, 15.)

Voidaankin todeta, että vastuullinen yritys on selvillä toimintansa ympäristövaikutuksistaan, tuntee lainsäädännön ja toimii sen mukaisesti, tunnistaa muutostarpeet ja kehittää omaa toimintaansa jatkuvasti. Yrityksen ympäristövastuullinen toiminta näkyy sen käytännön arjessa monilla eri tavoin esimerkiksi prosessien kehittämisessä, kiinteistöjen hallinnassa, tuote- ja palvelukehityksessä ja kierrätystoimintaan liittyvissä ratkaisuisissa. (Harmaala ym. 2012, 22.)

3.3 Ympäristöjohtaminen

Ympäristövastuun toteutuminen yrityksessä edellyttää ympäristöjohtamista. Ympäristöjohtamisella yrityksen toimintaa hallitaan niin, että ympäristösuoje-
lulliset tavoitteet otetaan huomioon kaikessa toiminnassa ja päätöksenteossa. Tällä tavalla yrityksen arvot, visio ja liiketoimintastrategia suuntaavat yrityksen ympäristövastuullista toimintaa. Liiketoimintastrategia voi pitää sisällään erillisen ympäristöstrategian, jolla määritellään ympäristövastuu yrityksen liiketoiminnassa suhteessa eri sidosryhmiin. Erillisen ympäristöstrategian luominen on merkittävää etenkin sellaisilla toimialoilla, joilla voidaan todeta ympäristöön kohdistuvia riskejä. Yleinen tapa kuitenkin on, että ympäristövastuullinen toimintatapa linjataan osaksi yrityksen strategiaa ja täten ympäristövastuun huomioiminen operatiivisella tasolla on huomattavasti vankemmalla pohjalla. Jotta ympäristöasiat olisivat käytännössäkin osa yrityksen toimintaa, johtamista, päätöksentekoa, tulee yrityksen henkilöstön olla sitoutunut liiketoiminnan ympäristöasioiden jatkuvaan parantamiseen. Yksilön sitoutumista ympäristöasioiden jatkuvaan parantamiseen lisää se, että hänellä on tarvittavat tiedot organisaation ympäristöasioista. Yrityksen ympäristövastuun mukaan rakennetaan yritykselle ympäristöpolitiikka, -tavoitteet ja niiden hallintajärjestelmä. (Pohjola 2003, 40; Ympäristöhallinnon www-sivut 2021.)

Vuoden 2011 PwC:n yritys vastuubarometritutkimuksen mukaan Suomessa tavoitteellisuus näkyy vahvimmin ympäristöjohtamisessa, jolle suurin osa vastuustaan raportoivista yrityksistä on julkaissut määrällisiä mitattavia tavoitteita ja pitkän aikavälin seurantatuloksia (Harmaala ym. 2012, 95).

3.4 Ympäristöhallintajärjestelmä

On enemmän sääntö kuin poikkeus, että nykyään yritykset pyrkivät vastaamaan lainsäädäntöön ja markkinoiden asettamaan ympäristöhaasteeseen erilaisia instrumentteja noudattaen. Ympäristöjärjestelmät ja -standardit ovat ympäristöjohtamisen käytännön työvälineitä. Ympäristöjohtamisen välineistä tunnetuin on ISO 14001-standardi. Ympäristöjärjestelmän avulla organisaatiot ot-

tavat ympäristöasiat systemaattisesti huomioon kaikessa toiminnassaan. Ympäristöjärjestelmä auttaa tunnistamaan ja vähentämään ympäristöön vaikuttavia kuormitustekijöitä sekä säästämään kustannuksia. Ympäristöjärjestelmillä pyritään osoittamaan yrityksen asiakkaille, viranomaisille sekä yhteistyökumppaneille yrityksen ympäristötietoisuus, ja parantamaan näin myös yrityksen imagoa. (Koivisto 2011, 125; Ympäristöhallinnon www-sivut 2021.)

Ympäristöjärjestelmässä organisaatio asettaa toiminnalleen ympäristötavoitteet, laatii toimintaohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi, seuraa säännöllisesti tavoitteiden toteutumista ja parantaa jatkuvasti toimintansa ympäristötehokkuutta asettamalla uusia tavoitteita. Sertifioitu järjestelmä viestii yrityksestä ulospäin myös toiminnan tasosta, joka yrityksessä on saavutettu. Saavutettuun ympäristöjärjestelmässä vaaditun tason on yritys tarkasti tietoinen toimintansa riskeistä, ympäristövaikutuksista ja toimintaa koskevasta lainsäädännöstä. (Koivisto 2011, 125; Ympäristöhallinnon www-sivut 2021.)

Ympäristöhallintajärjestelmät ovat ennen kaikkea laadunhallintajärjestelmiä. Laatu käsittää tässä yhteydessä yrityksen palveluiden, tuotteiden ja toiminnan laatua suhteessa toiminnan ympäristövaatimuksiin ja -vastuisiin. Noudattamalla standardin mukaista toimintaa organisaatio sitoutuu jatkuvaan parantamiseen ympäristön kuormittumisen ehkäisemiseksi. Ympäristöjärjestelmän vaikutukset yrityksen ympäristösuojelun tasoon riippuvat toiminnan ympäristövaikutuksista, valmiudesta sijoittaa resursseja järjestelmän kehittämiseen ja järjestelmän jalkauttamiseen liittyvästä motivaatiosta. Tärkeää on, että henkilöstö ymmärtää organisaation toiminta-ajatuksen, päämäärät, tavoitteet ja tulokset sekä myös tärkeimmät haasteet. Voidaankin todeta, että järjestelmät rakentuvat jatkuvan parantamisen periaatteelle. (Koivisto 2011, 125-127; Tuominen & Moisio 2017, 18.)

3.5 Ympäristötietoisuus

Ympäristötietoisuudella tarkoitetaan kokonaisuutta, jossa yhdistyy tieto, taito ja motivaatio toimia ympäristön kannalta myönteisesti. Voimakas ympäristötietoisuus mahdollistaa ympäristölle edullisia valintoja ja tekoja. Käytännön toiminta edellyttää kuitenkin ympäristötietoisuuden lisäksi myös hyviä toimintamahdollisuuksia. Ympäristötietoisuuden syntyminen on yksilön sisäinen kehitysprosessi. Sen seurauksena tiedostamme aiempaa paremmin ympäristössämme olevia ongelmia ja niiden ratkaisuja. Ympäristötietoisuuden katsotaan muodostuvan kolmesta osa-alueesta; arvot ja asenteet/ motivaatio, tiedot ja taidot ja kyvykkyys toiminnalle. (Harju-Autti, Neuvonen & Hakkarainen 2011, 8.)

Arvot ovat toivottavaa lopputulosta koskevia yleisluontoisia käsityksiä tai uskomuksia. Asenteet ovat suhtautumistapoja asioihin. Arvot katsotaan olevan asenteita pysyvämpiä, yleisempiä valintataipumuksia, jotka koskettavat aina laajoja toimintakokonaisuuksia. Motivaatio on puolestaan toimintaan suhtautunut termi. Se aktivoi ihmisen ja saa hänet valitsemaan tietyn tavan käyttäytyä. Arvoista ja asenteestamme riippuu se, näemmekö ympäristössämme tapahtuvat muutokset ongelmallisina vai emme. Määrittelemme muutoksen ympäristöongelmaksi vasta silloin, kun tunnemme sen uhkaavan omia tai muiden tavoitteita. Ihmisen käyttäytymisen muuttuminen vaatii usein vastoinkäymisiä. Tarvitsemme usein jonkinlaisen kriisin tullaksemme tietoiseksi tosiasioita. Kriisit motivoivat myös yksilön käytöstä ja samalla stimuloivat toimintaa. (Harju-Autti, Neuvonen & Hakkarainen 2011, 9-10.)

Tiedolla, jonka ihminen saa ympäristöstään, katsotaan olevan keskeinen rooli ympäristötietoisuuden vahvistamisessa. Tiedolla on kuitenkin harvoin suora viivaista suhdetta käytännön toimintaan. Tieto toimintamme ympäristövaikutuksista ei useinkaan riitä yksin muuttamaan käyttäytymistämme. Tämän lisäksi tarvitaan kykyä ja taitoa tehdä asioita siten, että ympäristöön kohdistuva haitta pienenee. Useimmat taidot opitaan ihmiseltä toiselle menetelmällä. Opittuamme uuden taidon suoritus automatisoituu ajan saatossa. Usein aja-

tellaan, että tiedon tai myönteisen suhtautumisen lisääminen edistää ympäristömyönteistä toimintaa. Erilaiset pinttyneet tapamme voivat kuitenkin haitata ympäristömyönteisen toimintatavan toteutumista. Uuden asian oppiminen vaatii aina oppijalta ajatustyötä. Tämä tulee huomioida ympäristötietoisuuden kehittämisessä siten, että ympäristömyönteisestä toiminnasta tehdään mahdollisimman luonnollista ja helppoa. Myönteinen toiminta lisää puolestaan motivaatiota ja tiedon halua, mistä syntyy myönteinen ketjuvaikutus. (Harju-Autti, Neuvonen & Hakkarainen 2011, 11-13.)

Voidaan siis todeta, ympäristötietoisuuden kehittyvän vaiheittain. Ympäristötietoisuus alkaa kehittyä, kun tunnistamme ympäristössä epämiellyttäviä muutoksia. Toisessa vaiheessa oivallamme, että voimme vaikuttaa itse ympäristömme tilaan. Tämä lisää vastuuntuntoa ja motivaatiota. Kolmannessa vaiheessa ymmärrämme hyvinvoinnin perustuvan ympäristön tilan kunnioittamiseen. Neljännessä vaiheessa ympäristötietoisuus vaikuttaa oleellisesti päivittäisiin toimiimme. Voidaan ajatella, että ympäristötietoisuuden kehittyessä ihminen tunnistaa paremmin ympäristössään olevat ongelmat ja ratkaisut. Ihminen virittäytyy havaitsemaan ympäristössään olevia ongelmia tällöin eri tavalla kuin aiemmin, mikä mahdollistaa aiempaa ympäristömyönteisemmän toiminnan. (Harju-Autti, Neuvonen & Hakkarainen 2011, 14.)

4 KIRJALLISUUSKATSAUS TERVEYDENHUOLTOALAN HENKILÖSTÖN YMPÄRISTÖTIETOISUUDEN KEHITTÄMISESTÄ

4.1 Kirjallisuuskatsauksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Kehittämistyön teoreettisena pohjana on kirjallisuushaku liittyen tutkimuksen aiheeseen kohdistuviin aikaisempiin tutkimuksiin (Salminen 2011, 6). Tämän kehittämistyön perustaksi etsittiin aikaisempien tutkimuksia siitä, millaisilla kehittämismenetelmiä on käytetty ympäristöterveyden edistämiseen liittyen hoitoalan organisaatiossa. Tutkimuskysymys tarkentui PICO:n avulla.

Tarkennettu PICO- kysymys on

”Millaisilla työpaikoilla toteutetuilla interventioilla on mahdollista lisätä terveydenhuoltohenkilöstön ympäristötietoisuutta sekä tehostaa jätteiden lajittelua?”

PICO- kysymys määriteltiin käyttäen apuna PICO-taulukkoa. Tarkoituksena oli tutkia terveydenhuoltoalan henkilöstö (P= potilasryhmä). Tutkimuksen interventiona oli työpaikalla annettava ympäristöterveyden edistämiseen liittyvä ohjanta (I= interventio). Tarkennettuna rajauksena oli jätehuoltoon ja kierrätykseen sekä käyttäytymiseen liittyvät interventiot. Vertailuryhmää ei tässä kirjallisuuskatsauksessa ollut, joten (C= vertailu), jäi määrittelemättä. Lopuksi määriteltiin minkälaisilla keinoilla henkilökunnan ympäristötietoisuus lisääntyy ja jätteiden lajittelu tehostuu (O= lopputulosmuuttajat).

Käytettävien tietokantojen ja asiasanojen löytämiseksi käytettiin Satakunnan Ammattikorkeakoulun informaation apua. Tietokannoiksi, joista haut tehtiin, valikoituivat olemaan Medic, Google Scholar sekä manuaalinen haku. Näistä kirjallisuuskatsaukseen valittiin mukaan yksi tieteellinen artikkeli, kaksi tutkimusta ja manuaalisen haun kautta valikoitui yksi väitöskirja ja tutkimus

Tiedonhaku rajattiin koskemaan vuosia 2009-2020 ja julkaisukieleksi suomi tai englanti. Kirjallisuuskatsauksen mukaanotto ja poissulkukriteerit ovat esitetty taulukossa 1 (katso liite 1). YSO/MESH asiasanoja, joilla lauseke muodostettiin hakua varten, on kuvattu taulukossa 2 (katso liite 1). Yhteenveto tiedonhausta nähdään kuviossa 2 (katso liite 2). Medic tietokannasta ei valikoitunut mukaan yhtään tutkimusta. Google scholarin kautta valikoitui yksi tutkimus. Lisäksi mukaan valikoitui neljä tutkimusta manuaalahaun perusteella. Haku Finna.fi -tietokannassa ei tuottanut yhtään hakukriteerejä täyttäviä tutkimuksia tai väitöskirjoja.

Hakutuloksia silmäiltiin ensin otsikko- ja tiivistelmätasolla. Julkaisun tuli käsitellä ympäristöterveyden edistämistä terveydenhuoltoalalla. Tällä kriteerillä pois suljettiin suurin osa poisjätetyistä tutkimuksista. Kirjallisuuskatsauksen lopulta hyväksyttiin viisi tutkimusta, joissa täyttyi halutut mukaanotto kriteerit. Kirjallisuuskatsauksen aineistoksi valittiin yhteensä neljä tieteellistä artikkelia

sekä yksi väitöskirja. Mukaan otetut tutkimukset on taulukoitu taulukossa 3 (katso liite 3). Tutkimuksien luotettavuutta arviointiin CASP-menetelmällä. Tästä esitellään yhteenveto taulukossa 4 (katso liite 4). Tutkimuksista neljä sai täydet 20 pistettä ja yksi 12 pistettä.

4.2 Terveystenhoitoalan henkilöstö ympäristöterveyden edistäjinä

Harris, Pisa, Talioaga & Vezeau (2009) tekemässä tutkimuksessa todettiin terveydenhuoltoalan tuottavan miljoonia tonneja jätteitä vuosittain ja se onkin yksi Yhdysvaltain suurimmista energiankuluttajista. Maailman terveysjärjestön WHO:n mukaan lähes neljännes sairauksista, jota maailman väestöllä on, voidaan katsoa johtuvan ympäristökijöistä.

Ilmastonmuutos vaikuttaa ihmisen terveyteen eri tavoin, kun planeettamme ekologia muuttuu. Ympäristömuutokset, kuten lisääntyvät helleaallot ja sademäärät, tulvat, merenpinnan nousu ja lisääntynyt kuivuus maapallolla pahentaa jo olemassa olevia terveysongelmia ja lisää uusien terveysongelmien syntymä. Tarve hoitaa ilmastonmuutoksista johtuvia sairauksia kasvaa edelleen ilmastonmuutoksen kiihtyessä. Tutkimuksen mukaan ilmastonmuutos on muotoiltava uudestaan kansanterveydelliseksi kysymykseksi, eikä sairaanhoitajien koulutuksen ja sitoutumisen merkitystä voida liiaksi korostaa. (Sayre, Rhazi, Carpenter, Hughes 2010.)

Terveydenhuoltoala myötävaikuttaa myös tähän tuottamalla miljoonia tonneja jätteitä. Terveydenhuoltoalan kuljetusjärjestelmät potilaiden, työntekijöiden, tarvikkeiden ja jätteiden siirtämiseksi aiheuttaa 27% Yhdysvaltain kasvihuonepäästöistä. Vuonna 2006 terveydenhuoltoala oli yksi suurimmista energian kuluttajista maailmassa. (Harris ym. 2009; Sayre ym. 2010.)

Sayre ym. (2010) artikkelissa korostavat sairaanhoitajien luottamuksellisuutta ja uskottavaa ääntä koko yhteiskunnassa toimimalla esimerkillisenä edelläkävijänä ympäristöterveyden edistäjänä. Onkin erittäin tärkeää, että terveydenhuoltoala kehittää vahvan, yhtenäisen tavan vähentääkseen ympäristön ja

kansanterveyden muutoksia liittyen ilmastonmuutokseen vähentämällä omaa hiilijalanjälkeä ja johtamalla esimerkillisesti.

Vaikka sairaaloilla on vastuu hoitaa sairaita seinänsä sisäpuolella, samaan aikaan he ovat vastuussa siitä, että heidän ”seinänsä” eli ympäristökäytäntönsä edistävät potilaiden, henkilökunnan ja ympäristön terveyttä. Ihmisen terveys on kietoutunut ympäristöön. Tutkimuksissa todetaan, että jo vuonna 1860 Florence Nightingale käsitteli ympäristön merkitystä terveyden yhtenä pääpiilarina. Nightingale on todennut, että terveellinen ympäristö on välttämätöntä potilaan parantumiselle. Tutkimuksien mukaan sairaanhoitajilla, joilla on kokonaisvaltainen näkemys, vastuu palvella yhteiskuntaa ja vahva halu välittää, on myös mahdollisuus tehdä sairaaloista ympäristöystävällisempiä. Sairaanhoitajat edustavat isoa osaa terveydenhuoltoalan työntekijöistä ja täten heillä on erinomainen asema vaikuttaa ympäristöterveyden muutokseen. Myös Nightingale on väittänyt, ettei kukaan muu olisi parempi henkilö aloittamaan sairaaloiden ympäristöterveyden edistämiseen, kuin henkilöt, jotka vastaavat asiakkaiden ja potilaiden hoidosta joka tunti kyseisessä ympäristössä. (Harris ym. 2009; Riedel 2011.)

4.3 Koulutuksen merkitys ympäristötietoisuuden edistämisessä

Tutkimuksissa Harris ym. (2009) ja Sayre ym. (2010) korostetaan sairaanhoitajien sitoutumisen ja koulutuksen merkitystä ympäristöterveyden edistämisessä. Terveydenhuolto on avainasemassa, kun autetaan yhteiskuntaa sopeutumaan ilmastonmuutoksen vaikutuksiin. Sairaanhoitajilla todetaan olevan eettinen velvollisuus edistää ympäristöterveyttä. Tämä velvollisuus voidaan muodostaa kouluttamalla potilaita ja henkilökuntaa ja suorittamalla tutkimustyötä ympäristöterveyteen liittyen. Tärkeänä osana pidetään myös sairaanhoitajien itseopiskelua, erilaisia työpajoja ja täydennyskoulutusta ympäristöterveyden edistämiseen liittyen.

Sairaanhoitajien tulisi hallita perustiedot sairaaloiden ympäristövaikutuksista, turvallisesta lääkkeiden hävittämisestä, PVC- materiaalien kierrätyksestä sekä

yksiköt kuluttavat paljon energiaa. Iso osa energiasta ei kulu pelkästään leikkaussaleissa tai postanestesiahoitoyksiköissä, vaan odotushuoneissa sekä hoitajien ja lääkärin vastaanottotiloissa. Näissä energiaa käytetään monitorien, tietokoneiden sekä muiden oheislaitteiden virran käyttöön. Hallitsemalla energian käyttöä voitaisiin säästää 25-45 % energiakustannuksissa. Kuukausittaisia säästöjä voidaan lisätä toteuttamalla energiatehokkuusohjelmia, joissa tuotetaan yksinkertaisia energiaa säästäviä muutoksia, joka puolestaan tuottaisi merkittäviä säästöjä. Säästökeinoja ovat esimerkiksi vanhempien valaistus-, ilmastointi- ja jäähdytyslaitteiden korvaaminen uudemmilla ja tehokkaammilla malleilla sekä henkilöstön kouluttaminen. Tämän lisäksi keinoja ovat vaihtoehtoisten energialähteiden käyttäminen, energiatehokkuuden suosiminen laitehankinnoissa, kevyen liikenteen huomioiminen liikennesuunnittelussa sekä rakennusten esteettömyys. (Kwakye, Brat & Makary 2011; Sayre ym. 2010.)

4.5 Terveysthuoltoalan jätteen kierrätys ja käsittely

Sairaalat ja muut terveydenhuoltoalan toimijat tuottavat huomattavia määriä jätettä. Sekä jätehuolto, että jätteen kuljetus loppusijoituspaikalle tuottaa huomattavia määriä päästöistä. Etenkin farmaseuttisten aineiden ympäristövaikutukset ovat uusi ja kiistanalainen aihe. Terveysthuoltoalan laitosten tulee huomioida, että käyttämistämme ja määräämistämme lääkkeitä iso osa päättyy lääkejätteeksi. Apteekit ja jätehuollon palveluita tuottavat toimijat tarjoavat hyviä resursseja, ohjeita ja koulutuksia henkilöstölle. (Kwakye ym. 2011; Sayre ym. 2010.)

Huomiota tulee kiinnittää siihen, että terveydenhuoltoalalla kierrätetään materiaalit aina kun se on mahdollista. Etenkin ruokajätteen katsotaan vaikuttavan merkittävästi jätemäärään, ja sille tulisi tarjota oma keräys sekä käyttää mahdollisuuksien mukaan kompostoituvia ruokailuastioita sekä aterimia. (Sayre ym. 2010.)

4.6 Ympäristöjohtaminen terveydenhuoltoalalla

Sayre ym. (2010) tutkimuksessa korostettiin, että sairaanhoitajilla on runsaasti mahdollisuuksia vähentää jätteiden-, energian- ja vedenkulutusta, ja täten vähentää koko terveydenhuoltoalan hiilijalanjälkeä. Koulutusta tarvitaan tämän mahdollisuuden toteuttamiseksi, myös kirjalliset ohjeet, luovuus ja osallisuus ovat avaimia menestymiseen.

Ympäristövastuu hoitotyössä koostuu perusteista, sidosryhmien rooleista, tavoitteista ja työkaluista. Ympäristövastuun tavoitteena on hoitotyössä vastuullinen energian ja erilaisten materiaalien kulutus. Hoitotyöntekijöiden rooli on luoda ympäristöystävällisiä käytäntöjä ja osallistua poliittiseen keskusteluun ja päätöksentekoon. Ympäristöjohtajan roolina on koordinoita ympäristöasioita organisaatiossaan ja edistää ympäristöohjelmaa menestyksekkäästi. Hoitotyöntekijöiden johtajan rooli yksiköissä on korostaa prosessiohjausta ympäristövastuullisuuden varmistamiseksi sekä varmistaa vastuullinen toiminta yksikössä. Ympäristötukihenkilöiden roolia pidetään tärkeänä edistämällä vastuullisia aloitteita. Nämä ihmiset ovat usein sairaanhoitajia, jotka on valittu työyhteisöstä. Heidä koulutettiin ympäristövastuusta ja siitä, miten edistää vastuullisten käytäntöjen toteutumista. He myös yhdistivät hoitotyöntekijöitä ja johtoa työskentelemällä heidän välillään. (Kallio 2020.)

Yritysjohdon rooli on merkittä ympäristövastuiden toteuttamisessa omassa organisaatiossa. Heidän vastuullansa on päätöksien tekeminen, resurssien tarjoaminen ja toimintojen arvioiminen. Tutkimuksessa todettiin, että ympäristövastuullisen toiminnan toteuttaminen sairaalassa vaatii moniammatillista yhteistyötä, henkilöstön koulusta, motivaatiota sekä jatkuvan kehittämisen ilmapöytä. Moniammatillinen yhteistyö sisälsi organisaation sisäisiä yhteyksiä sekä verkostoja, jotka ulottuvat sairaaloiden ulkopuolelle. Yksi tärkeä yhteistyö pitäisi tapahtua ympäristö- ja hygienia-ammattilaisten välillä. (Kallio 2020; Sayre ym. 2010.)

5 KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Kehittämistyön tarkoituksena on selvittää toimintatutkimuksen avulla terveydenhuoltohenkilöstön ympäristöasenteita sekä ympäristötietoisuuden tasoa. Kehittämistyön tavoitteena on saada selvityksen pohjalta tuloksia, joiden avulla voidaan kohdentaa koulutusta henkilöstölle sekä eri sidosryhmille. Tavoitteena on osallistaa henkilöstöä muutokseen ja antaa mahdollisuus vaikuttaa ympäristöasioiden kehittämiseen yksikössä. Kyselyn tuloksia tullaan vertaamaan myös aikaisempiin tutkimustuloksiin.

Kehittämistehtävät ovat:

1. selvittää millaisia asenteita henkilöstöllä on yrityksen toiminnasta seuraaviin mahdollisiin ympäristövaikutuksiin?
2. selvittää miten henkilöstö huomioi ympäristöä työssään nykyhetkessä?
3. selvittää mitkä toimenpiteet edistävät jätteiden lajittelua työympäristössä?
4. selvittää mitkä toimenpiteet edistävät henkilökunnan ympäristötietoisuutta?
5. arvioida millaisia toiminnan tuomia muutoksia saadaan jätemäärien, sähkön- ja veden kulutuksen osalta?

6 KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT JA TOTEUTUS

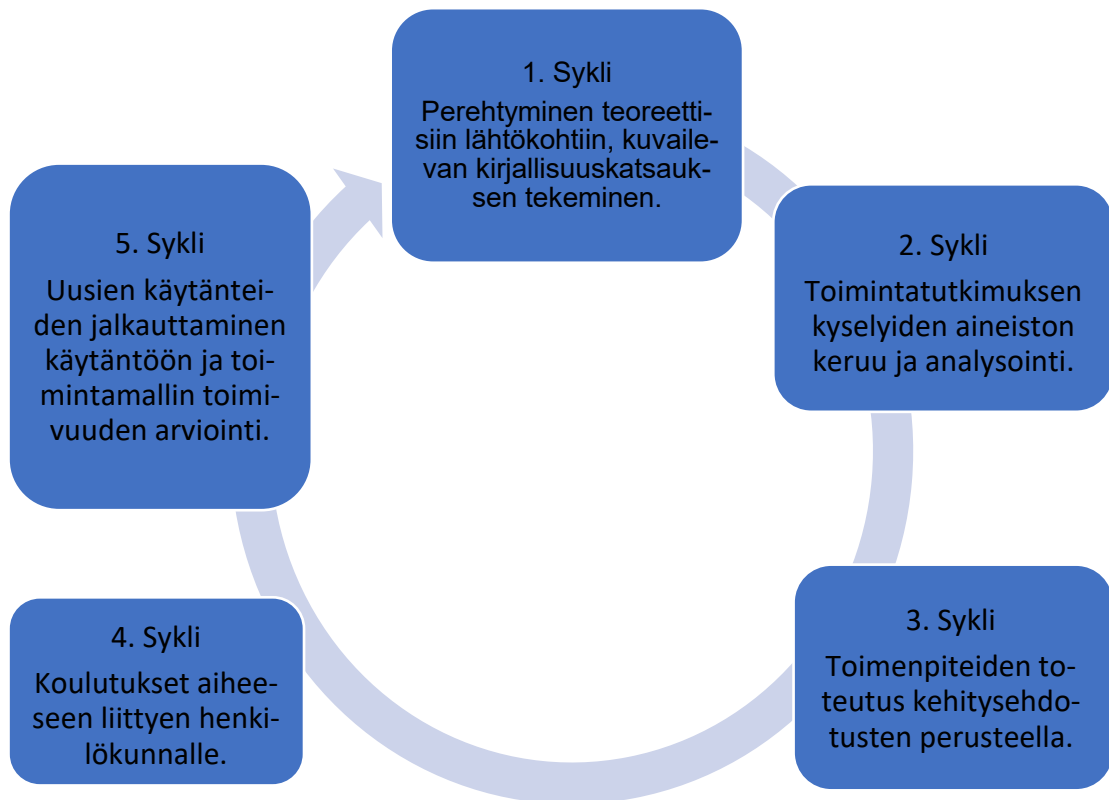
6.1 Toimintatutkimus kehittämismenetelmänä

Kehittämistyön tutkimusmenetelmänä käytetään toimintatutkimusta, sillä tarkoituksena on kehittää opinnäytetyön tekijän oman työyhteisön toimintatapaa. Toimintatutkimus ei ole varsinainen tutkimusmenetelmä vaan pikemminkin lähestymistapa, jossa yhdistetään käytännön kehittämistyö ja tutkimus. Toimintatutkimuksessa tutkija on tiiviissä yhteistyössä tutkittavan organisaation

kanssa. Tutkimus perustuu kohdeorganisaatiossa todettuun kehittämistarpeeseen ja tutkijan rooli on paitsi tehdä tutkimusta, myös keksiä mahdollisia kehittämismahdollisuuksia ja -keinoja, sekä tukea työyhteisöä näiden asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa. Voidaankin todeta, että toimintatutkimuksella halutaan tietää miten asiat voisi tehdä paremmin. Toimintatutkimus ei ole niinkään tutkimusta toiminnasta, vaan tutkimusta toiminnan sisällä toiminnan kehittämiseksi. Se voidaankin nähdä jatkuvana toiminnan parantamisena. Toimintatutkimuksessa tutkija on aktiivinen toimija, joka tekee muutokseen tärkeitä väliintuloja. (Valli & Aarnos 2018, 215- 216; Kankkunen, Vehviläinen-Julkunen 2018, 59.)

Toimintatutkimuksen katsotaan tukevan ammatillisen oppimisen ja kehittymisen prosessia. Työelämän ongelmiin, niiden tiedostamiseen ja poistamiseen on toimintatutkimus hyvä työkalu. Toimintatutkimus voidaan nähdä toimijoista lähtevänä toimintana ja voimana. Mikä perustuu tähän voimaan, sillä henkilöt, joita kyseinen ongelma koskee, etsivät siihen ratkaisun ja samalla sitoutuvat tulevaan muutokseen. Toimintatutkimuksen yksi tärkeimmistä elementeistä on pysyvä muutos. Muutos edellyttää, että muutettava ilmiö tunnetaan ja siihen vaikuttavat seikat selvitetään. Tässä kehittämistyössä muutosta kutsutaan interventioksi. Toimintatutkimus voidaan kuvata prosessina, jonka sisällä on syklejä. Sykli pitää sisällään suunnittelun, toimeenpanon, havainnoinnin ja reflektion. Yhteen sykliin liittyy aina myös tutkimus. Sykliä seuraa toinen sykli, joka lähtee siitä, mihin edellisen syklin aikana päästiin. Muutoksen aikaansaaminen käytännön työelämässä voi olla vaikeampi tehtävä, kuin muutokseen vaikuttavien tekijöiden selvittäminen ja löytäminen. (Kananen 2009, 9-10.)

Toimintatutkimukselle tyypillisellä tavalla tämän kehittämistyön tutkimusprosessi oli syklinen. Toimintatutkimukselle on tyypillistä se, että tutkimuksen vaihekaaviot vaihtelevat tutkittavan asian mukaan, vaikka perusperiaate pysyy samana; ensin määritellään ongelma, jonka jälkeen haetaan ratkaisu. Sen jälkeen kokeillaan ratkaisun toimivuutta ja arvioidaan sen toimivuutta. (Kananen 2014, 34.) Tämän kehittämistyön syklit ovat esitetty kuviossa 3.

Kuvio 3. Toimintatutkimuksen sykli kehittämistyössä

Kuviossa 3 nähtävän kehittämistyön ensimmäisen syklin tarkoituksena oli perehtyä havaitun ongelman ja kehittämistarpeen teoreettisiin lähtökohtiin sekä aloittaa kuvailevan kirjallisuuskatsauksen laatiminen tukemaan teoreettista taustaa. Toisessa vaiheessa toteutettiin aineistonkeruu kyselyn muodossa. Kyselyssä selvitettiin henkilöstön ympäristöasenteita sekä kehittämiskohteita liittyen toimipisteen ympäristöasioihin. Toisessa vaiheessa myös analysoitiin kyselyn tulokset. Kehittämistyön kolmanteen sykliin kuului kyselyn tuloksien perusteella tehtyjen toimintamallien implementointi ja koulutuksen suunnittelu sekä toteutus. Neljännessä vaiheessa tuloksien analysoinnissa esiin nousseet havainnot esiteltiin johdolle ja sovittiin uusista toimintamalleista sekä niiden jalkautuksesta. Opinnäytetyön viimeisenä vaiheena oli arvioida toimintamallin toteutumista.

6.2 Perehtyminen teoreettisiin lähtökohtiin ja kirjallisuuskatsaus

Kehittämistyön ensimmäiseen sykliin kuuluu kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tekeminen. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yleisimpiä kirjallisuuskatsauksen perustyypeistä. Se on tutkimusmenetelmänä aikaisemman tiedon kokoamista, kuvailua ja jäsentynyttä tarkastelua varten (Salminen 2011, 6). Kirjallisuuskatsaus toimii tutkimuksen teoreettisen taustan perustana. Se ohjaa menetelmien valinnassa ja määrittelee aiheeseen liittyvät käsitteet sekä luo suuntaviivat ja perusteet ongelmien rajauksille. Kirjallisuuskatsauksen avulla tutkija laatii teoreettisen taustan omalle tutkimukselleen. Kirjallisuuskatsauksen laadinnassa tulee olla kriittinen käytettävää kirjallisuutta kohtaan. Kirjallisuuskatsaus aloitetaan aihealueen rajauksella, joka edellyttää tulevan prosessin suunnittelua ja kuvausta. Sen tulee olla toistettavissa samanlaisen kuvauksen perusteella. Suunnitteluvaiheessa on päätettävä mitä ovat kirjallisuuskatsaukseen hyväksytyjen alkuperäistutkimusten hyväksymis- ja poissulkukriteerit. Tavoitteena on valikoida mukaan tutkimuksia, jotka ovat mahdollisimman edustavia kyseisestä aihealueesta. (Heikkilä 2014, 22; Metsämuuronen 2009, 47.)

Tässä kehittämistyössä kirjallisuuskatsauksen tavoitteena oli tukea toimintatutkimuksen teoreettista pohjaa sekä kuvata aikaisempien tutkimustulosten perusteella millaisilla työpaikoilla toteutetuilla interventioilla on mahdollista lisätä terveydenhuoltohenkilöstön ympäristötietoisuutta sekä tehostamaan jätteiden lajittelua työpaikalla. Kirjallisuuskatsauksen tekeminen aloitettiin syksyllä 2019 Satakunnan ammattikorkeakoulun terveyden edistämisen ja näyttöön perustuvan toiminnan kurssilla. Kirjallisuuskatsauksen aineistoksi valikoitui yhteensä kolme tutkimusta, yksi tieteellinen artikkeli sekä yksi väitöskirja.

Kirjallisuuskatsauksen pohjalta voidaan todeta, että sairaanhoitajat tekevät päivittäisessä työssä useita ympäristön kuormittamiseen liittyviä päätöksiä. Näitä ovat esimerkiksi jätteiden lajitteluun ja sähkön käyttöön ja paperin kulutukseen liittyvät valinnat. Terveystieteiden alan yritykset ovat merkittävässä roolissa ympäristönäkökohtien suhteen. Koska hoitoalan organisaation ympäristöterveyden edistäminen on osa väestön terveyden edistämistä ja hoi-

totyön laatua, on perusteltua, että nämä perusteet ovat osa hoitajien peruskoulutusta ja niistä aiheista järjestetään koulutusta ja keskustelua eri foorumeissa. Tutkimuksissa korostettiin ennen kaikkea koulutukseen sekä perehdytyksen merkitystä yksiköiden ympäristöasioiden kehittämisessä. Se voi tapahtua ulkopuolisten asiantuntijoiden toimesta tai osana työpaikan palavereja tai osastotunteja. Ympäristöasioiden sisällyttäminen osaksi uusien työntekijöiden tai opiskelijoiden perehdytystä luo pohjan ympäristöasioiden huomioimiselle omassa työssään. Kouluttamisen katsotaan olevan eduksi koko yhteisölle, osaamiselle sekä sitoutumiselle. Koulutuksen lisäksi vastuunjakoa korostettiin tutkimuksissa. Keskeisiä ja tehokkaita tapoja ympäristöterveyden edistämiseksi hoitoalan yrityksessä ovat yhteisesti sovitut ohjeet, opasteet sekä kierrätystä ja jätteiden lajittelua tukevat keräyspisteet.

6.3 Toimintatutkimuksen kyselyn aineiston keruu ja analysointi

Kehittämistyön toiseen sykliin kuului yksityisen terveystalouden tuottavan yrityksen henkilöstön ympäristötietoisuuden ja asenteiden arviointia siitä minkälaisin toimin ympäristöasioita voidaan kehittää kyseenomaisessa terveydenhuoltoalan toimipisteessä. Kyselyn suunnittelu tammikuussa 2020 ja se toteutettiin sähköisellä Webropol-työkalulla, joka on organisaatiossa käytössä. Kyselyyn osallistujat saivat sähköpostiin saatekirjeen ja linkin, jonka kautta vastaaminen tapahtui. Linkki kyselyyn lähetettiin 19.5.2020. Saatekirjeessä kyselyyn osallistujille selvitettiin kyselyn tarkoitus ja tavoitteet. Lisäksi kerrottiin, että kyselyyn osallistuminen oli kaikille vapaaehtoista eikä yksittäistä vastaajaa voida tunnistaa kyselyn tuloksista tai loppuraportista (katso liite 5). Kyselyn vastausaika oli kaksi viikkoa ja kyselyn nettilinkki sulkeutui 2.6.2020. Webropol-työkalu mahdollistaa vastausten seuraamisen ja muistutusviestien lähettämisen. Muistutusviesti lähetettiin 28.5.2020. Kyselyn vastausprosentiksi saatiin 36%. Kysely kerättiin nimettömänä ja sen täyttäminen tapahtui työajalla.

Sähköinen kysely verraten paperiseen kyselylomakkeeseen on luontoystävällisempi tapa toteuttaa suuria aineistonkeruita. Sähköisen kyselyn haasteeksi

etenkin hoitoalalla voi koitua kyselyn pituus ja vastaajan rajattu ajankäyttö vastaamiseen. Tämä huomioitiin kysymyksien määrässä, jotta työkiireet eivät johda alhaiseen vastausprosenttiin. (Kankkunen, Vehviläinen- Julkunen 2018. 120.)

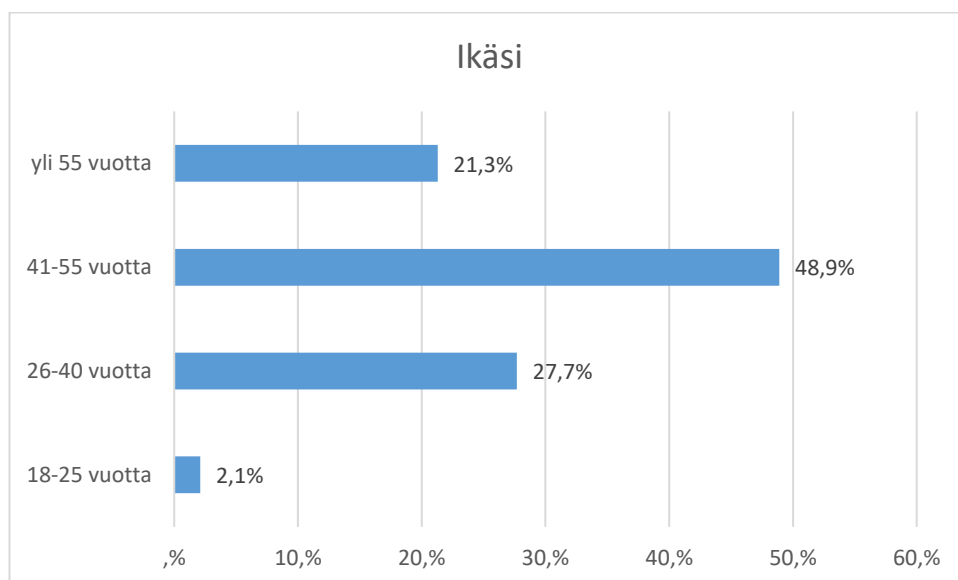
Kysely toteutettiin puolistrukturoidulla kyselylomakkeella. Valtaosa kysymyksistä oli monivalintakysymyksiä ja kyselyn lopussa oli yksi avoin kysymys. Kysely pilotoitiin kahden yrityksen henkilökuntaan kuuluvan työntekijän kanssa ennen varsinaisen kyselyn lähettämistä. Pilotointivaiheessa kyselyyn ei tehty muutoksia. Kysymykset mukailtiin Vantaan kaupungin ympäristökeskuksen julkaisemasta ”Henkilöstön ympäristöasenteet ja -toiminta kaupunkiorganisaatiossa” -verkkokyselyn pohjaa hyödyntäen. Kysymyksiä täydennettiin tutkien teoriataustaa ja aiheeseen liittyviä tutkimuksia. Kysymykset ovat jaettu kolmeen luokkaan: taustakysymykset, kysymykset, jotka selvittävät jo olemassa olevaa ympäristöasennetta ja toimintaa sekä kysymykset, joilla selvitetään henkilöstön suhtautumista yrityksen toiminnasta johtuviin ympäristövaikutuksiin. Taustakysymyksillä selvitettiin vastaajan ikä sekä toiminto, jossa työskentelee. Lomakkeessa käytettiin stukturoiduissa kysymyksissä samanmielisyyssasteikkoa (Likert-asteikko) 1-5, jossa 5 tarkoittaa *täysin samaa mieltä tai aina* ja 1 *täysin eri mieltä tai ei koskaan*. Kyselyn lopussa oli avoin kysymys liittyen ympäristöasioiden kehittämiseen ja henkilöstön mielipiteitä ja ideoita varten (katso liite 6).

Aineisto analysoitiin käyttäen tilastollisia menetelmiä. Tavoitteena saada selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Aineiston analyysi aloitettiin vastausajan päätyttyä lukemalla aineisto huolellisesti. Kyselylomakkeen aineiston strukturoidut vastaukset analysoitiin Webropol-työkalun avulla. Aineisto esitellään Webropolista saatujen taulukkojen ja diagrammien muodossa ”Kehittämistyön tulokset” otsikon alla. Kyselyn avoimen kysymyksen vastaukset ryhmiteltiin niissä ilmenevien teema-alueiden mukaan niin, että samaa asiaa tarkoittavat ilmaukset muodostivat alaluokan ja alaluokat nimettiin sisältöä kuvaavalla otsikolla. Avoimen kysymyksen vastaukset lainattiin suoraan tekstiin.

7 KEHITTÄMISTYÖN KYSELYN TULOKSET

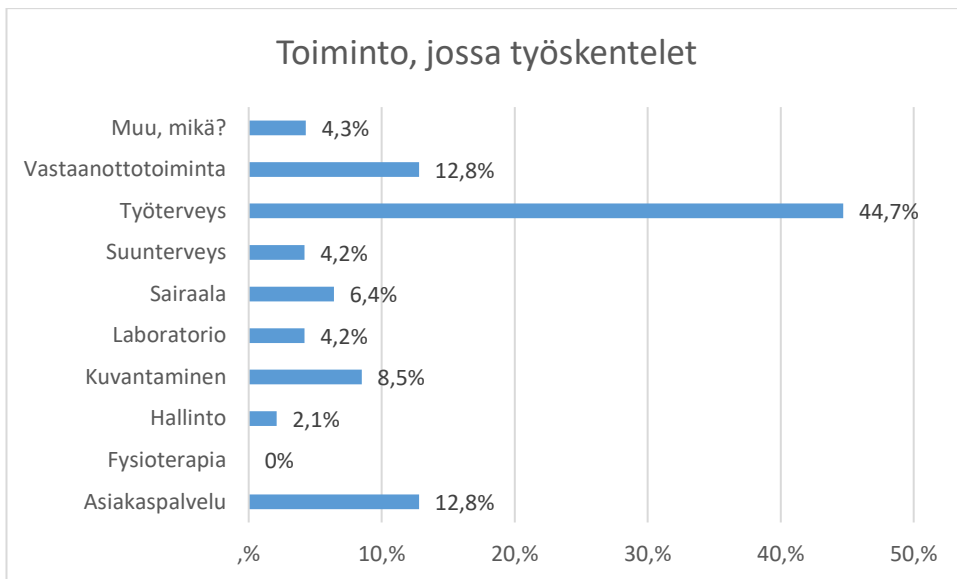
7.1 Kyselyn taustatiedot

Kysely lähetettiin 132 (n=132) terveydenhuoltoalan yrityksen henkilökunnan jäsenelle, joista kyselyyn vastasi 47 henkilöä. Täten vastausprosentiksi muodostui 36%. Vastaajista suurin osa, 49% (n= 23) oli ikäryhmältään 41- 55 -vuotiaita. 26-40 -vuotiaita vastaajista oli 26% (n= 13), yli 55 -vuotiaita vastaajista oli 21% (n=10) ja 18-20 -vuotiaita 2% (n=1). Ikäjakaumaa voi tarkistella kuviosta 4.

Kuvio 4. Kyselyyn vastanneiden ikäjakauma.

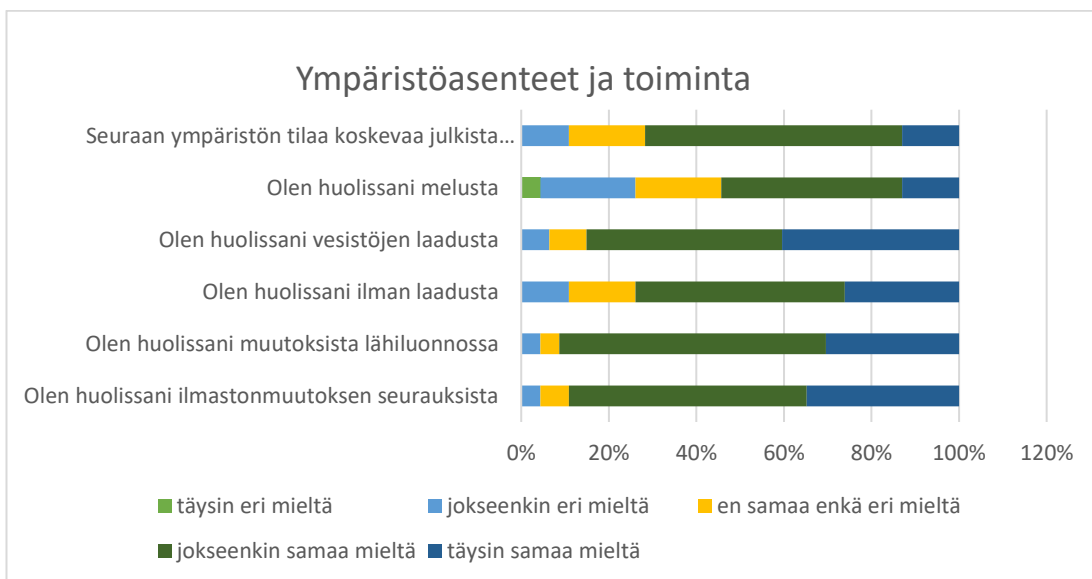
Toisena taustakysymyksenä oli toimintayksikkö, jossa kyselyyn vastaaja työskentelee. Vastauksien jakauma on esitelty kuviossa 5. Kyselyyn vastanneista henkilöistä työskenteli työterveyshuollossa 45% (n= 21), asiakaspalvelussa sekä vastaanotossa 13% (n= 6), kuvantamisessa 9% (n= 4), sairaalassa 6% (n= 3), laboratoriossa ja suunterveyden yksiköissä 4% (n= 2) sekä hallinnossa 2% (n= 1). Muuhun toimintayksikköön sijoittui kaksi vastaajaa ja nämä toimintayksiköt olivat lääkehuolto ja välinehuolto. Molemmissa vastausprosentti oli 2% (n= 1).

Kuvio 5. Kyselyyn vastanneiden toimintayksikkö.

7.2 Henkilöstön ympäristöasenteet ja toiminta

Henkilöstön ympäristöasenteiden ja -toiminnan välistä yhteyttä selvitettiin kuuden väittämän avulla. Väittämät olivat seuraavat: ”seuraan ympäristön tilaa koskevaa julkista keskustelua ja kirjoittelua, olen huolissani melusta, olen huolissani vesistöjen laadusta, olen huolissani ilmanlaadusta, olen huolissani muutoksista lähiluonnossa, sekä olen huolissani ilmastonmuutoksen seurauksista”. Tulokset on esitelty kuviossa 6.

Kuvio 6. Henkilöstön ympäristöasenteet

Seuraan ympäristön tilaa koskevaa julkista keskustelua ja kirjoittelua väittämän kanssa täysin eri mieltä oli 0% (n=0), jokseenkin eri mieltä 11% (n=5), en samaa enkä eri mieltä 17% (n=8), jokseenkin samaa mieltä 59% (n=28) ja täysin samaa mieltä 13% (n=6).

Olen huolissani melusta väittämän kanssa täysin eri mieltä oli 4% (n=2), jokseenkin eri mieltä 22% (n=10), en samaa enkä eri mieltä 20% (n=9), jokseenkin samaa mieltä 41% (n=19) joo täysin samaa mieltä 13% (n=6).

Olen huolissani vesistöjen laadusta väittämän kanssa täysin eri mieltä oli 0% (n=0), jokseenkin eri mieltä 6% (n=3), en samaa enkä eri mieltä 9% (n=4), jokseenkin samaa mieltä 45% (n=21) ja täysin samaa mieltä 40% (n=19).

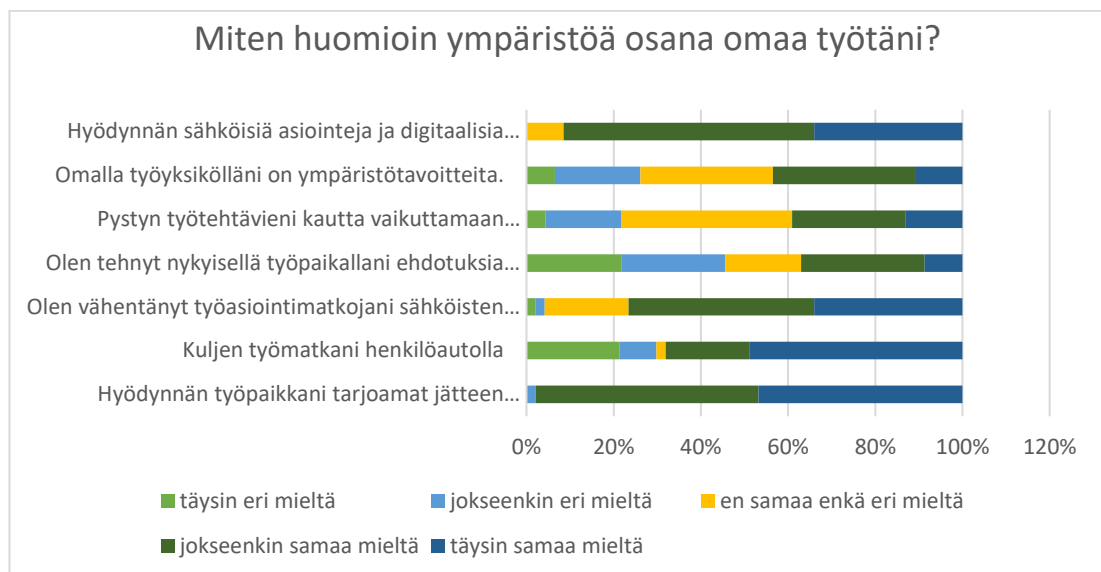
Olen huolissani ilmanlaadusta väittämän kanssa täysin eri mieltä oli 0% (n=0), jokseenkin eri mieltä 11% (n=5), en samaa enkä eri mieltä 15% (n=7), jokseenkin samaa mieltä 48% (n=23) ja täysin samaa mieltä 26% (n=12).

Olen huolissani muutoksista lähiluonnossa väittämän kanssa täysin eri mieltä oli 0% (n=0), jokseenkin samaa mieltä tai en samaa enkä eri mieltä oli 4% (n=2), jokseenkin samaa mieltä 60% (n=28), ja täysin samaa mieltä 30% (n=14).

Olen huolissani ilmastonmuutoksen seurauksista väittämän täysin eri mieltä vastauksista oli 0% (n=0), jokseenkin eri mieltä 4% (n=2), en samaa enkä eri mieltä 7% (n=3), jokseenkin samaa mieltä 54% (n= 25) ja täysin samaa mieltä 35% (n=16).

Seuraavan seitsemän väittämän avulla selvitettiin, miten terveydenhuoltoalan henkilöstö huomioi ympäristöä osana omaa työtään. Tulokset on esitelty kuviossa 7. Väittämät olivat seuraavat: ”hyödynnän sähköisiä asiointeja ja digitaalisia palveluita omassa työssäni, omalla työyksikölläni on ympäristötavoitteita, pystyn työtehtävien kautta vaikuttamaan positiivisesti ympäristön tilaan, olen tehnyt nykyisellä työpaikallani ehdotuksia ympäristöasioiden edistämiseksi, olen vähentänyt työasiointimatkojani sähköisten koulutusjärjestelmien

(Teams, Skype tai Lync) avulla, kuljen työmatkani henkilöautolla, sekä hyödynnän työpaikkani tarjoamat jätteenlajittelumahdollisuudet”.

Kuvio 7. Henkilöstön ympäristötoiminta

Hyödynnän sähköisiä asiointeja ja digitaalisia palveluita omassa työssäni väittämän kanssa täysin eri mieltä ja jokseenkin eri mieltä oli 0% (n=0), en samaa enkä eri mieltä 9% (n=4), jokseenkin samaa mieltä 58% (n=27), ja täysin samaa mieltä 34% (n=16).

Omalla työyksikölläni on ympäristötavoitteita, väittämän kanssa täysin eri mieltä oli 7% (n=3), jokseenkin eri mieltä 20% (n=9), en samaa enkä eri mieltä 30% (n=14), jokseenkin samaa mieltä 30% (n=14) ja täysin samaa mieltä 11% (n=5).

Pystyn työtehtävieni kautta vaikuttamaan positiivisesti ympäristön tilaan väittämän kanssa täysin eri mieltä oli 4% (n=2), jokseenkin eri mieltä 17% (n=8), en samaa enkä eri mieltä 39% (n=18), jokseenkin samaa mieltä 26% (n=12) ja täysin samaa mieltä 13% (n=6).

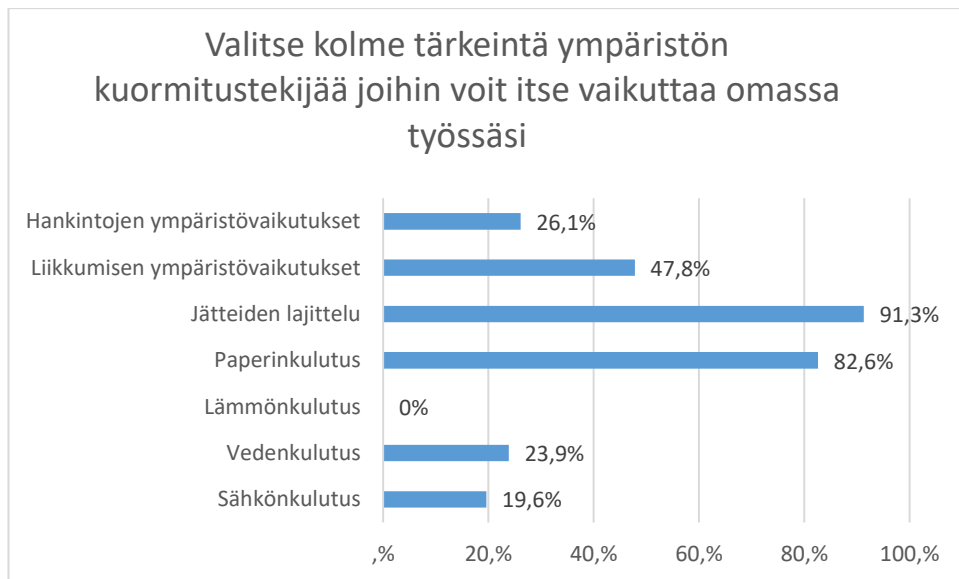
Olen tehnyt nykyisellä työpaikallani ehdotuksia ympäristöasioiden edistämiseksi väittämän kanssa täysin eri mieltä oli 22% (n=10), jokseenkin eri mieltä 24% (n=11), en samaa enkä eri mieltä 17% (n=8), jokseenkin samaa mieltä 28% (n=13) ja täysin samaa mieltä 9% (n=4).

Olen vähentänyt työasiointimatkojani sähköisten koulutusjärjestelmien (Teams, Skype tai Lync) avulla väittämän kanssa täysin eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä oli 2% (n=1), en samaa eikä eri mieltä 19% (n=9), jokseenkin eri mieltä 43% (n=20) ja täysin samaa mieltä 34% (n=16).

Kuljen työmatkani henkilöautolla väittämän kanssa täysin eri mieltä oli 21% (n=10), jokseenkin eri mieltä 9% (n=4), en samaa eikä eri mieltä 2% (n=1), jokseenkin samaa mieltä 19% (n=9) ja täysin samaa mieltä 49% (n=23).

Hyödynnän työpaikkani tarjoamat jätteenlajittelumahdollisuudet väittämän kanssa täysin eri mieltä oli 0% (n=0), jokseenkin eri mieltä 2% (n=1), en samaa enkä eri mieltä 0% (n=0), jokseenkin samaa mieltä 50% (n=24) ja täysin samaa mieltä 47% (n=22).

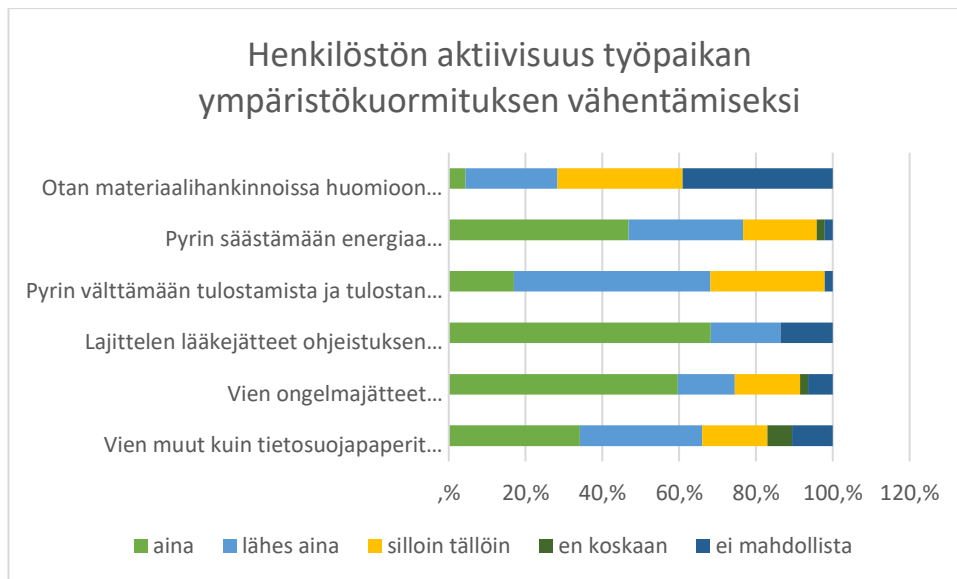
Seuraavassa monivalintakysymyksessä vastaajien tuli valita kolme tärkeintä ympäristön kuormitustekijää, joihin he kokevat itse pystyvänsä vaikuttamaan omassa työssään. Tärkeimmäksi tekijäksi vastaajat olivat valinneet jätteiden lajittelun 90% (n= 42), toisena tekijänä paperin kulutuksen 83% (n= 38) ja kolmantena liikkumisen ympäristövaikutukset 48% (n= 22). Muiden kuormitustekijöiden vaikutukset on kuvattu kuviossa 8.

Kuvio 8. Ympäristön kuormitustekijöitä, joihin henkilöstö kokee itse pystyvänsä vaikuttamaan

7.3 Henkilöstön suhtautuminen yrityksen toiminnasta johtuviin ympäristövaikutuksiin

Seuraavan kuuden väittämän avulla selvitettiin, kuinka aktiivisesti terveydenhuoltoalan henkilöstö vaikuttaa omalla toiminnalla työpaikkansa aiheuttamaan ympäristökuormitukseen. Väittämät olivat seuraavat: ”otan materiaalihankinnoissa huomion ympäristöasiat valitsemalla ympäristöystävällisiä vaihtoehtoja, pyrin säästämään energiaa sammuttamalla valot ja muut oheislaitteet, kun niitä ei tarvita, pyrin välttämään tulostamista ja tulostan kaksipuolisia tulosteita, lajittelen lääkejätteet ohjeistuksen mukaisesti, vien ongelmajätteet ongelmajäte keräykseen, sekä vien muut kuin tietosuojapaperit paperinkeräykseen”. Tulokset on esitelty tarkemmin kuviossa 9.

Kuvio 9. Henkilöstön aktiivisuus työpaikan ympäristökuormituksen vähentämiseksi.

Otan materiaalihankinnoista huomioon ympäristöasiat valitsemalla ympäristöystävällisiä vaihtoehtoja väittämään vastasi aina 4% (n=2), lähes aina 24% (n=11), silloin tällöin 33% (n=16), en koskaan 0% (n=0) ja ei mahdollista 40% (n=19).

Pyrin säästämään energiaa sammuttamalla valot ja muut oheislaitteet, kun niitä ei tarvita väittämään vastasi aina 47% (n=22), lähes aina 30% (n=14), silloin tällöin 19% (n=9), en koskaan 2% (n=1) ja ei mahdollista 2% (n=1).

Pyrin välttämään tulostusta ja tulostan kaksipuolisia tulosteita väittämään vastasi aina 17% (n=8), lähes aina 51% (n=24), silloin tällöin 30% (n=14), en koskaan 0% (n=0) ja ei mahdollista 2% (n=1).

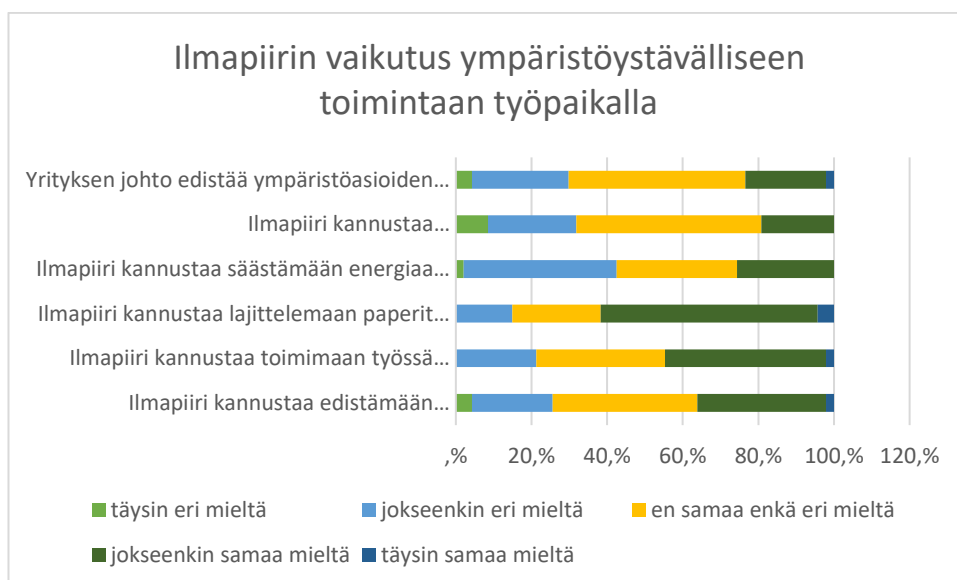
Laittelen lääkejätteet ohjeistuksen mukaisesti väittämään vastasi aina 68% (n=32), lähes aina 18% (n=8), silloin tällöin 0% (n=0), en koskaan 0% (n=0), ja ei mahdollista 14% (n=7).

Vien ongelmajätteet ongelmajätekeräykseen väittämään vastasi aina 60% (n=28), lähes aina 15% (n=7), silloin tällöin 17% (n=8), en koskaan 2% (n=1) ja ei mahdollista 6% (n=8).

Vien muut kuin tietosuojapaperit paperinkeräykseen väittämään vastasi aina 34% (n=16), lähes aina 32% (n=15), silloin tällöin 17% (n=8), en koskaan 6% (n=3) ja ei mahdollista 11% (n=5).

7.4 Työpaikan ilmapiirin ja johdon vaikutukset ympäristöystävällisempään toimintaan

Seuraavan kuuden väittämän avulla selvitettiin vastaajien kokemusta yrityksen yleisestä ilmapiiristä ja sen kannustavuudesta toimimaan ympäristöystävällisesti. Väittämät olivat seuraavat: ”yrityksen johto edistää ympäristöasioiden huomioimista yksikön toiminnassa, ilmapiiri kannustaa materiaalihankinnoista ottamaan ympäristönäkökohdat huomioon, ilmapiiri kannustaa säästämään energiaa valaistuksessa, tietokoneen ja sen oheislaitteiden käytössä, ilmapiiri kannustaa lajittelemaan paperit ja jätteet työpaikalla, ilmapiiri kannustaa toimimaan työssä ympäristöasiat paremmin huomioon ottaen, sekä ilmapiiri kannustaa edistämään ympäristönsuojelua työntekijöiden omassa elämässä ja lähiympäristössä”. Tulokset on esitelty kuviossa 10.

Kuvio 10. Ilmapiirin vaikutus ympäristöystävälliseen toimintaan työpaikalla

Yrityksen johto edistää ympäristöasioiden huomioimista yksikön toiminnassa väittämään vastasi täysin eri mieltä 4% (n=2), jokseenkin eri mieltä 26%

(n=12), en samaa enkä eri mieltä 47% (n=22), jokseenkin samaa mieltä 21% (n=10) ja täysin samaa mieltä 2% (n=1).

Yleinen ilmapiiri yrityksessä kannustaa materiaali hankinnoissa ottamaan huomioon ympäristönäkökohdat väittämään vastasi täysin eri mieltä 9% (n=4), jokseenkin eri mieltä 23% (n=11), en samaa enkä eri mieltä 49% (n=23), jokseenkin samaa mieltä 19% (n=9) ja täysin samaa mieltä 0% (n=0).

Yleinen ilmapiiri yrityksessä kannustaa säästämään energiaa valaistuksen, tietokoneen ja sen oheislaitteiden käytössä väittämään vastasi täysin eri mieltä 2% (n=1), jokseenkin eri mieltä 40% (n=19), en samaa enkä eri mieltä 32% (n=15), jokseenkin samaa mieltä 26% (n=12) ja täysin samaa mieltä 0% (n=0).

Yleinen ilmapiiri kannustaa lajittelemaan paperit ja jätteet työpaikalla väittämään vastasi täysin eri mieltä 0% (n=0), jokseenkin eri mieltä 15% (n=7), en samaa enkä eri mieltä 23% (n=11), jokseenkin samaa mieltä 57% (n=27) ja täysin samaa mieltä 4%(n=2).

Yleinen ilmapiiri kannustaa toimimaan työssä ympäristöasiat paremmin huomioon ottaen väittämään vastasi täysin eri mieltä 0% (n=0), jokseenkin eri mieltä 21% (n=10), en samaa enkä eri mieltä 34% (n=16), jokseenkin samaa mieltä 43% (n=20) ja täysin samaa mieltä 2% (n=1).

Yleinen ilmapiiri kannustaa edistämään ympäristönsuojelua työntekijöiden omassa elämässään lähiympäristössä väittämään vastasi täysin eri mieltä 4% (n=2), jokseenkin eri mieltä 21% (n=10), en samaa enkä eri mieltä 38% (n=18) jokseenkin samaa mieltä 34% (n=16) täysin samaa mieltä 2% (n=1).

7.5 Ympäristöasioiden kehittäminen yksikössä- toiveet ja näkemykset

Viimeisellä väittämällä selvitettiin, herättikö tämä kysely henkilöstön kiinnostusta siihen, miten terveydenhuoltoalalla voi omassa työssään vaikuttaa ympäristön tilaan. Väittämän kanssa täysin eri mieltä oli 2% (n= 1), jokseenkin eri

mieltä 0% (n=0), en samaa enkä eri mieltä 15% (n= 1), jokseenkin samaa mieltä 57% (n= 27) ja täysin samaa mieltä 26% (n= 12).

Kyselyssä oli määrällisten kysymysten lisäksi avoin kysymys, jossa terveydenhuoltoalan henkilöstö sai esittää oman ehdotuksen siitä, miten yksiköstä saataisiin ympäristöystävällisempi työpaikka. Vastaaminen avoimeen kysymykseen oli vapaaehtoista ja vastauksia tuli 13. Toiveet jakautuivat kolmen eri aihealueen kesken. Ehdotukset koskivat selkeämpiä ohjeistuksia ja koulutuksen tarvetta jätteiden lajitteluun liittyen sekä tapoja säästää energiaa.

Vastaajat kokivat jätteiden lajittelupisteiden ja -ohjeiden olevan puutteellisia tällä hetkellä.

“Jätteiden lajittelua täytyy kehittää. Esim. biojätteen lajittelu”

“lasi- ja metallikeräykset käyttöön!”

“Taukotiloihin riittävät roskikset”

“Lisää astioita erilaisten jätteiden keräykseen yksiköihin auttaisi pitkälle.”

Vastaajat kokivat, että kotona käytetyt toimintamallit ohjaavat käyttäytymistä myös töissä. Jos henkilö ei esimerkiksi kotona kiinnitä huomiota sähkön- tai vedenkulutukseen tai jätteiden lajitteluun, ei tätä tapahdu myöskään työpaikalla. Energiansäästökeinoina vastaajat kokivat, että valot, TV ja muut sähkölaitteet voisi pitää sammuksissa siellä, missä henkilökuntaa ja asiakkaita ei ole kyseisellä hetkellä.

“Valot, TV:t ym. pois päältä siellä, missä ei ole henkilökuntaa ja asiakkaita.”

Selkeiden ohjeistusten ja koulutuksen puute sai eniten kehitysehdotuksia. Kehitysehdotukset koskivat selkeitä toimintaohjeita, joihin työntekijät sitoutuvat, koulutuksen tarvetta, jätteiden lajittelun selkeitä ohjeita ja ohjeiden saataavuutta.

“Koulutusta, että kaikki osaavat asiat”

“Laitetaan selkeät ohjeet lajitteluun. Nyt ne puuttuvat/ niitä täytyy hakea.”

“Selkeytettäisiin mitä keräysastioita on käytössä ja toiminnoissa olisi lajiteltavalle jätteelle välivarastoinnit”

“Jätteiden lajittelun helppouteen ja selkeisiin ohjeisiin tulisi panostaa.”

8 KEHITTÄMISTYÖN TOIMINTAMALLIEN IMPLEMENTOINTI

Kehittämistyön kyselyn tuloksien analysoinnin jälkeen kesällä 2020 alkoi opinnäytetyön kolmas sykli. Tämän vaiheen aikana yhteistyötä tehtiin tiiviisti jätehuollon toimijan kanssa. Jätehuollon sopimus päivitettiin ja uuteen sopimukseen lisättiin uusia jätelajikkeita. Tämän myötä toimipisteessä jätteiden lajittelu mahdollistui seuraavien jätelajikkeiden osalta; energiajäte, sekajäte, pahvi- ja kartonki, paperi, bio, metalli, lasi, kalvomuovi, paristot, loisteputket ja SER eli pienet sähkö- ja elektroniikkaromut. Yhdyskuntajätteiden lisäksi yksikössä lajitellaan terveydenhuollon eritysjätteet, kuten pistävä ja viiltävä jäte, biologiset jätteet, tietosuojattavat paperit, kalvot sekä tallenteet ja sairaalalasi. Vaarallisten jätteiden osalta jätteet lajitellaan lääkejätteisiin, kemikaalijätteisiin, paristoihin, akkuihin ja mustekasetteihin, elohopeajätteeseen, amalgaamijätteeseen ja tartuntavaarallisiin jätteisiin.

Kehittämistyön kyselyn tulokset esiteltiin yksikön laatujohtoryhmän kokouksessa, jossa opinnäytetyöntekijä laati tuloksista Power Point -esityksen. Esityksessä käytiin läpi kyselyn ja kyselyn keskeiset tulokset sekä esille nousseet kehittämissuhteet ja suunnitelman kehittämistyön toteutuksesta ja aikataulusta. Keskeisimmät kehityskohteet olivat keskitetyt sisäkierrätyspisteet, erilliset keräysastiat biojätteelle ja metallijätteelle, kuormalavojen kierrätys, sairaalalasin kierrättäminen, lääkejätteille oma erillinen tila, kalvomuovin kierrättäminen, lajittelu ohjeistuksien uusiminen sekä koulutus aiheeseen liittyen. Kehityssuhteet hyväksyttiin ja niiden toteuttaminen aloitettiin heti. Toteutusta suunniteltiin myös yhteistyössä toimipisteen siivous- ja puhtaanapito yrityksen

yhteyshenkilöiden kanssa. Toimipisteen siistijöille järjestettiin myös jätepuristimien käyttöturvallisuus- ja ergonomiakoulutus jätehuollon toimijan puolesta.

Uusien jätelajikkeiden myötä jätteiden lajitteluohjeet päivitettiin keräyspisteissä. Lajitteluohjeina käytettiin huonetauluja, jotka sijoitettiin näkyville keräysastioiden läheisyyteen. Jätteiden lajittelua pyrittiin helpottamaan eri värisin jätepussein, jolloin eri jätelajeille oli oma tunnusväri. Toisena kehitysedotuksena oli sisäkierrätyspisteiden päivitys vastaamaan lajittelua. Ylimääräisiä jätteastioita karsittiin vastaanottohuoneista ja yleisistä tiloista. Odotustiloihin hankittiin keskitetyt kierrätyspisteet. Nämä keskitetyt kierrätyspisteet suunniteltiin merkittäviksi uusiin opastauluihin. Uusia kierrätysastioita hankittiin maltillisesti ja organisaation toisen toimipisteen ylimääräisiä lajitteluastioita hyödynnettiin. Uudet lajitteluastiat suunniteltiin vastaamaan toimintojen tarpeita yhdessä henkilöstön edustajien kanssa. Uudet toimintamallit kattoivat myös lääkejätteiden lajittelun. Lääkejätteiden lajitteluun liittyvät muutokset tehtiin tiiviissä yhteistyössä lääkekeskuksen hoitajan kanssa. Lääkejätteiden lajitteluun otettiin käyttöön sille tarkoitettu huone, jonne rajattiin pääsy ulkopuolisilta henkilöiltä. Myös sairaalalasin lajittelu aloitettiin niissä toiminnoissa, jossa sitä syntyy.

Jätehuollon toimijan kanssa aloitettiin samaan aikaan suunnittelemaan henkilöstön koulutusta. Koulutuksen tavoitteena oli perehtyä jätehuollon perusteisiin, yksikön uudistuneisiin toimintamalleihin sekä jätteiden lajitteluohjeisiin. Koulutukset järjestettiin jätehuollon toimijan kanssa yhteistyössä ja koulutusmateriaali räätälöitiin toimipisteen tarpeisiin sopivaksi. Koulutuksiin kutsuttiin henkilöstön lisäksi yrityksen sidosryhmiä, joihin jätehuollon muuttuneet käytännöt vaikuttavat, kuten siivouspalvelu sekä kiinteistöhuolto. Koulutukset toteutettiin 17.9.2020 kahdessa eri ryhmässä, aamu- ja iltapäivällä. Koulutuksen kesto oli noin puolitoista tuntia. Koulutuksiin osallistui 38 henkilöä. Osasta toimintoja oli vain yksi henkilö edustettuna koulutuksessa. Hän jalkautti koulutuksen tiedot omissa toimintakohtaisessa palaverissa. Koulutuksien vetäjänä toimi jätehuollonpalvelun tuottajan ympäristöhuollon asiantuntija, joka on perehtynyt etenkin terveydenhuoltoalan yksiköiden kouluttamiseen. Koulutuksien

jälkeen tiedotusta muuttuneista jätteidenlajittelukäytönteistä tehostettiin viikkoviestikirjeissä sekä henkilökunnan palavereissa. Tiedotteissa korostettiin kierrätyksen etuja ja menetelmiä.

Kehittämistyön rinnalla kulki organisaation oma yritysmuovien kierrättämisenprojekti, joka jalkautettiin yritykseen osana kehittämistyötä marraskuussa 2020. Projekti aloitettiin sairaalasta, jossa lajiteltiin kierrätykseen erikseen sovitut yritysmuovit.

8.1 Toimintamallien toimivuuden arviointi

Kehittämistyön viimeinen sykli käynnistyi joulukuussa 2020 organisaation sisäisen auditoinnin myötä, joka kattoi myös ympäristön. Auditoinnissa todettiin kehittämistyön kohdeorganisaation henkilöstön ympäristötietoisuuden tason olevan ISO14001 sertifioidun ympäristöjärjestelmän vaatimusten mukaan hyvällä tasolla. Auditoinnissa todettiin positiivisia havaintoja olevan tehostettu yhteistyö jätehuollon toimijan kanssa ja heidän osaamisensa hyödyntäminen henkilökunnan kouluttamisessa. Myös jätteiden lajittelu, ympäristötavoitteiden tunnistaminen toiminnoissa sekä auditointiin valmistautumisessa oli otettu huomioon ympäristöohjelmaan liittyvät tavoitteet ja toimintatavat. Auditoinnissa todettiin, että kierrätys on tullut näkyväksi osaksi yksikön arkea. Henkilöstö myös tiedostaa ja tunnistaa muutokset jätteiden kierrättämisen osalta. Poikkeamina ja kehityskohteina tuli esille, että ympäristöohjelman läpikäynti ei toteudu osana uusien työntekijöiden perehdytystä ja ympäristöjohtamisessa oli vielä puutteita. Ympäristöohjelman päämääriä ei seurattu tasaisesti vuoden aikana, vaan toteuma katsottiin vasta seuraavan vuoden alussa. Näin ollen reagointi mahdollisiin korjaaviin toimenpiteisiin on myöhäistä. Myös ympäristöön kohdistuvien vaaratapahtumien tunnistettavuutta ja kirjaamista suositeltiin kehitettävän.

Helmikuussa 2021 saatiin jätehuollon toimijan raportointijärjestelmästä tietoa siitä, miten jätteiden lajittelu on tehostunut muuttuneiden käytäntöjen myötä.

Tuloksia verrattiin edeltävään puoleen vuoteen. Merkittävimmät muutokset tapahtuivat sekajätteen osuudessa, jonka määrä väheni 84% tarkastelun alaisena kuuden kuukauden jaksolla ja vastaavasti energiajakeen osuus kasvoi 46%. Muuttuneet käytännöt jätteiden lajitteluun liittyen olivat tulleet osaksi arkea eri toiminnoissa. Riskinä kuitenkin tunnistetaan, ettei kaikki tunne vielä ohjeita tai noudata ohjeiden mukaista lajittelua. Vallitseva Covid 19 -pandemia lisäsi jätteen määrää ja veden kulutusta toimipisteessä.

Toimipisteen 2021 ympäristöohjelmassa huomioitiin muutokset jätteiden lajittelussa. Tavoitteeksi vuodelle 2021 nostettiin jätehuollon osalta paperin, pahvin sekä kartonkikeräyksen tehostaminen. Tavoitteena on aloittaa kuluttajamuovikeräys ensin ruokailutiloissa sekä erilliseen jätteiden lajitteluun ja välivastointiin tarkoitettun tilan rakentaminen. Tiiviin yhteistyön eri sidosryhmien kanssa katsottiin lisäävän kehittämistyön tekijän asiantuntijanäkökulmaa ja parantavan kehittämistyön toimintamallien implementointia toimintaympäristöön.

9 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

9.1 Kehittämistyön kyselyn tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Kirjallisuuskatsauksen sekä kehittämistyön kyselyn tuloksien pohjalta voidaan todeta, että terveydenhuoltoalan henkilöt tekevät päivittäisessä työssään useita ympäristön kuormittumiseen liittyviä päätöksiä. Näitä ovat esimerkiksi; miten lajittelen jätteet, sammutanko tietokoneen käytön jälkeen tai tulostanko paperin? Hoitoalan yritykset ovat merkittävässä roolissa ympäristönäkökoh-
tien suhteen. Etenkin perioperatiivinen puoli runsaan sähkönkulutuksen sekä jätemäärien suhteen on erityisasemassa. (Harris ym. 2009.)

Kehittämistyön kyselyn mukaan terveydenhuoltoalan henkilöstön ympäristöasenteiden ja toiminnan voidaan todeta olevan ympäristön kannalta vastuullista, mutta toiminta ei kaikilta osin vastannut asennetta. Eniten huolta kyselyyn

vastanneissa herätti vesistöjen laatu, ilmastomuutoksen seuraukset sekä mahdolliset muutokset lähiluonnossa. Hieman vähemmän huolta herätti melu. Ikäryhmittäin tarkasteltuna yli 55-vuotiaat vastaajat toimivat ympäristön kannalta vastuullisimmin. Ikäryhmästä huolimatta ympäristöasioita pidettiin tärkeänä ja henkilöstöllä on halua toimia ympäristön kannalta vastuullisesti. Muiden vastausten osalta löytyi vähän eroavaisuuksia eri toimintojen tai ikäryhmien välillä.

Valtaosa vastaajista koki myös, että he pystyvät vaikuttamaan oman työnsä kautta ympäristön tilaan positiivisesti. Työssään henkilöstö on selvästi omaksumut jätteiden lajittelun ja osaa hyödyntää sähköisiä asiointeja, joka puolestaan vähentää työmatkaliikkumista. Kyselyyn vastanneista yli puolet kulkee työmatkat henkilöautolla. Työmatkaliikkumisessa näyttäisi olevan vielä parannettavaa ympäristönäkökulmasta. Ympäristönäkökulma otettiin huomioon myös työaikana tapahtuvassa liikkumisessa, jossa ehdotettiin, että lyhyitä siirtymisiä voisi tehdä yhteiskäytössä olevalla polkupyörällä. Työmatkaliikkunnalla voidaan vähentää päästöjä, ja sillä on positiivisia vaikutuksia myös työntekijöiden terveyteen.

Tutkimuksen perustella konkreettisia tapoja vähentää kuljetuksien hiilijalanjälkeä ovat ajoneuvojen kokonaismatkojen lyhentäminen, vähäpäästöisten ajoneuvojen käyttö, toimitusten tehokas ohjelmointi, henkilöstön ja asiakkaiden kannustaminen julkisen liikenteen käyttöön esimerkiksi alennettujen bussilippujen avulla (Sayre 2010).

Tutkimuksen mukaan terveydenhuoltoalan henkilöstöllä on merkittävä rooli ympäristövastuun toteutumisessa. Kyse on päivittäisistä valinnoista sekä vaikuttamista päättäjiin ja johtoon. (Harris ym. 2009.)

Kyselyn perustella voidaan todeta henkilöstön ottavan huomioon ympäristöä aktiivisemmin lajittelemalla jätteet ohjeistuksien mukaan sekä säästämällä energiaa sammuttamalla valot ja muut oheislaitteet, kun niitä ei tarvita. Kyselyssä tärkeimpinä valintoina, joilla henkilöstö kokee vaikuttavansa ympäristöön

omassa työssään, olivat jätteiden lajittelu, paperin kulutus ja liikkuminen. Kehittämisehdotuksina kyselyssä tulivat esille, että jätteiden lajittelu tapahtuu välillä hektisenkin työn ohella ja tämän vuoksi jäteastioita tulee olla riittävästi. Jäteastioita tulee olla järkevästi sijoiteltuna niin, että ne mahdollistavat jätteiden lajittelun siellä missä jätettä eniten syntyy. Suunnitellulla jäteastioiden sijoittelulla vähennetään puolityhjien jäteastioiden tyhjentämistä. Kehittämisehdotuksina esille tulivat myös jätehuollon ohjeiden päivitys niin, että ne olisivat selkeämpiä ja ne olisivat helposti saatavilla.

Tutkimuksien mukaan terveydenhuoltoalan arjessa ympäristövalinnat saattavat tuntua vähäisiltä, koska monet valinnat, kuten materiaalihankinnat on tehty jo ennen kuin ne näkyvät itse hoitotyössä (Kallio 2020, 57). Myös kyselyn perusteella suurin osa vastaajista koki, ettei pysty työssään vaikuttamaan materiaalihankintoihin. Sen sijaan kyselyn vastaajat kaikissa ikäluokissa kokivat pystyvänsä huomioimaan ympäristöä omassa työssään hyödyntämällä työpaikan jätteiden lajittelu mahdollisuudet sekä käyttämällä sähköisiä asiointeja ja digitaalisia palveluita. Terveydenhuoltoalalla ympäristöterveyden edistäminen on moniammatillista yhteistyötä. Yritysten ympäristövastuulla, ympäristöohjelmilla sekä johtamisella pyritään huomioimaan ympäristönäkökulmia. Hoitajilla on kuitenkin käytännön tietotaito ympäristövalintojen suhteen. Tämän vuoksi he ovat avainasemassa tekemään aloitteita ja viemään eteenpäin näkemyksiään.

Tutkimuksien mukaan hoitoalan organisaation ympäristöterveyden edistäminen on osa väestön terveyden edistämistä ja hoitotyön laatua. Tämän vuoksi nämä perusteet tulisi olla osa hoitajien peruskoulutusta ja niistä aiheista tulisi järjestää koulutusta ja keskustelua eri foorumeissa. Muiden vastuutehtävien tavoin voidaan nimetä organisaatioihin ympäristövastaavan rooli. Hänen vastuullaan on päivittää ajankohtainen tieto muulle henkilökunnalle. Tutkimuksissa korostettiin myös, että johdon tuki ja päätökset ovat edellytys muutokselle. (Kallio 2020, 57-58.)

Kyselyssä tuli esille, että johdolta vaaditaan selkeämpää sitoutumista ympäristöasioiden huomioimisessa. Kyselyssä eniten kehitysehdotuksia saivat selkeiden ohjeistuksien ja koulutuksen puute. Mikään muutos ympäristöasioiden kehittämisessä ei tuota tulosta, mikäli henkilöstö ei ole mukana muutoksessa. Tiedolla, jonka ihminen saa ympäristöstään on keskeinen rooli ympäristötietoisuuden vahvistamisessa. Tiedolla ei kuitenkaan ole suoraan yhteyttä käytännön toimintaan, ja se ei useinkaan riitä yksin muuttamaan käyttäytymistämme. Tämän lisäksi tarvitaan kykyä ja taitoa tehdä asioita siten, että ympäristöön kohdistuva haitta pienenee. Useimmat taidot opitaan ihmiseltä toiselle, ja opittuamme uuden taidon suoritus automatisoituu ajan saatossa. Erilaiset pinttyneet tavat voivat kuitenkin haitata ympäristömyönteisen toimintatavan toteuttamista. Myönteinen toiminta lisää motivaatiota ja tiedon halua, mistä syntyy myönteinen ketjuvaikutus. (Harju-Autti, Neuvonen & Hakkarainen 2011, 11-13.) Nämä pyrittiin huomioimaan kehittämistyössä siten, että ympäristömyönteisestä toiminnasta tehtiin mahdollisimman luonnollista ja helppoa.

Kallion 2020 tutkimuksessa korostettiin ennen kaikkea koulutuksen sekä perehdytyksen merkitystä yksiköiden ympäristöasioiden kehittämisessä. Se voi tapahtua ulkopuolisten asiantuntijoiden toimesta tai osana työpaikan palaveria tai osastotunteja. Ympäristöasioiden sisällyttäminen osaksi uusien työntekijöiden tai opiskelijoiden perehdytystä luo pohjan ympäristöasioiden huomioimiselle omassa työssään. Kouluttamisen katsotaan olevan eduksi koko yhteiselle osaamiselle sekä sitoutumiselle. Koulutusten ja vastuunjaon lisäksi tutkimuksissa korostettiin, että yksi keskeinen ja tehokas tapa, jolla ympäristöterveyden edistämistä voidaan kehittää, on yhteisesti sovitut ohjeet, opasteet sekä kierrätystä ja jätteiden lajittelua tukevat keräyspisteet. (Kallio 2020, 55.)

Tämän kehittämistyön tuloksien pohjalta tuotettiin selkeät jätehuollon ohjeistukset toimipisteeseen, järjestettiin koulutusta jätteiden lajitteluun liittyen sekä päivitettiin sisäkierrätyspisteet toimipisteessä. Lisäksi kyselyllä saatiin tietoa niistä tekijöistä, jotka tukevat terveydenhuoltoalan henkilöstön ympäristöasioiden huomioimista omassa työssään. Tuloksia arvioitiin noin puolen vuoden kuluttua muutoksesta. Kehittämistyön johtopäätöksenä todeta, että konkreettisia muutoksia tarvitaan työpaikalla, jotta ympäristöasioita voidaan kehittää.

Jätteiden lajitteluun tarvitaan selkeät ohjeet, jotka ovat helposti kaikkien saatavilla. Ympäristöasioiden kehittäminen toimipisteessä on pitkäjänteistä työtä ja vaatii säännöllistä koulutusta sekä viestintää aiheeseen liittyen. Uusien työntekijöiden perehdytyksessä tulee huomioida toimipisteen ympäristöohjelma, tavoitteet sekä ohjeistukset esimerkiksi jätteiden lajitteluun liittyen. Jäteasiat tulee sijoittaa järkevästi, jolloin se tukee lajittelua ja mahdollistaa kierrätyksen. Materiaalihankinnoissa henkilöstö haluaa, että ympäristönäkökulma huomioidaan.

Kehittämistyön tarkoituksena oli selvittää toimintatutkimuksen avulla terveydenhuoltohenkilöstön ympäristöasenteita sekä ympäristötietoisuuden tasoa. Kehittämistyön tavoitteena on saada selvityksen pohjalta tuloksia, joiden avulla voidaan kohdentaa koulutusta henkilöstölle sekä eri sidosryhmille. Tavoitteena oli myös osallistaa henkilöstöä muutokseen ja antaa mahdollisuus vaikuttaa ympäristöasioiden kehittämiseen yksikössä. Kyselyn tuloksia verrattiin myös aikaisempiin tutkimustuloksiin. Kehittämistyö toteutettiin tavoitteiden ja kehittämistehtävien mukaisesti. Tutkimusmenetelmäksi valikoitui toimintatutkimus, koska sen katsottiin soveltuvan hyvin käytännön työmenetelmien kehittämiseen, jossa yhdistyy kehittämistyö ja tutkimus. Toimintatutkimuksen valinta osoittautui oikeaksi lähestymistavaksi kehittämistyöprosessin edetessä. Toimintamallien arvioinnin perusteella voidaan todeta toimipisteen henkilöstön ympäristötietoisuuden kehittyneen. Kehittämistyön voidaan siis katsoa vastanneen sen tarkoitukseen ja asetettuihin tavoitteisiin.

9.2 Kehittämistyön luotettavuuden ja eettisyyden arviointi

Toimintatutkimuksena toteutettu kehittämistyö on laadittu hyvää tieteellistä käytäntöä kunnioittavasti, tutkimuseettisten neuvottelukunnanohjeiden mukaan. Kehittämistyössä käytetyt tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmät ovat olleet tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia. Uudistetut ja ajanmukaiset ohjeet ovat vuodelta 2019. Näitä ohjeita sovelletaan kaikkeen sellaiseen tieteelliseen tutkimukseen, joka kohdistuu ihmiseen tai jossa käytetään

ihmistieteiden tutkimusmenetelmiä. Tutkittavien ihmisarvoa ja itsemääräämisarvoa kunnioitettiin eikä tutkimuksesta aiheutunut haittaa tai vahinkoa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019.)

Kehittämistyöntekijä työskenteli samaan aikaan omassa työorganisaatiossa tutkimuksen tekijänä ja työntekijänä. Kehittämistyön aihe oli lähtöisin työorganisaation sisäisestä kehittämistarpeesta. Aihe valikoitui kehittämistyön tekijän omasta mielenkiinnosta aihetta kohtaan. Aiheen valinnan jälkeen tehtiin kirjallinen sopimus (OP07) opinnäytetyöntekemisestä kohdeorganisaation, Satakunnan ammattikorkeakoulun sekä opiskelijan välille. Opinnäytetyön suunnitelman hyväksymisen jälkeen suunnitelma esiteltiin kohdeorganisaation laatupäällikölle, jolta saatiin tutkimuslupa opinnäytetyön toteuttamista varten. Kehittämistyön voidaan katsoa toteutuneen pääpiirteittäin opinnäytetyön suunnitelman mukaisesti, joitakin muutoksia jouduttiin tekemään suunniteltuihin aikatauluihin. Kehittämistyöntekijällä ei ole aikaisempaa kokemusta määrällisen tutkimuksen toteuttamisesta ja tämän vuoksi aineistonkeruu- ja analyysimenetelmiin perehtyminen on vienyt aikaa.

Kehittämistyön luotettavuuteen ja eettisyyteen on kiinnitetty erityistä huomiota toimintatutkimuksen alusta alkaen. Kehittämistyön teoreettisten lähtökohtien pohjaksi toteutettiin kirjallisuuskatsaus, johon valikoitui viisi tutkimusta. Aineistohaun perusteella kävi ilmi, ettei suomalaisia tutkimuksia ole aiheeseen liittyen. Tämä teki aineiston etsimisestä ja rajaamisesta haasteellista. Keskeisiä käsitteitä tarkasteltiin aiheeseen liittyvän kirjallisuuden avulla. Lähteiden valinnassa on otettu huomioon niiden ajantasaisuus. Lähteisiin on viitattu rehellisesti ja lähdemerkinnät on tehty ohjeita noudattaen.

Tutkimukseen osallistuminen perustui vapaaehtoisuuteen. Kohdeorganisaation henkilökuntaa, jotka osallistuvat kehittämistyön kyselyyn informoitiin kehittämistyön tarkoituksesta ja tavoitteesta ennen kyselyyn vastaamista sähköisellä saatekirjeellä. Kyselyyn osallistujilla oli mahdollisuus saada lisätietoa tutkimuksesta ja sen toteutuksesta. Kysely toteutettiin anonyymisti ja tämä kerrottiin vastaajille kyselyn saatekirjeessä. Kyselyyn vastaamisesta ei selvinnyt vastaajan henkilöllisyys. Kyselyyn vastaaminen perustuu vapaaehtoisuuteen.

Sähköinen Webropol-kysely auttaa myös tutkimuksen toteuttajan työtä, sillä aineisto oli valmiiksi sähköisessä muodossa analysointia varten. Tämä lisää myös aineiston reliabiliteettia.

Kyselyn tulokset käsiteltiin luottamuksellisesti. Kyselyssä ei kerätty henkilötietoja eikä kyselyyn vastanneita näin ollen pystytä tunnistamaan. Tutkimustuloksia on analysoitu mahdollisimman huolellisesti ja ne on kuvailtu tässä kehittämistyössä mahdollisimman tarkasti. Kehittämistyön luotettavuutta arvioidaan tarkastelemalla tutkimuksen validiteettia ja reliabiliteettia. Validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksen pätevyyttä, eli sitä mittaako tutkimus tutkittavaa asiaa. Käytännössä se tarkoittaa, että tutkimusmenetelmällä pystytään mittaamaan ja havainnoimaan teorian käsittelemiä asioita mahdollisimman tarkasti ja luotettavasti. Tutkimustuloksien tulee vastata tutkittavaa kohdetta ja antaa vastaukset tutkimuskysymyksille. (Kananen 2015, 347, 349; Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2018, 189-198.)

Tässä kehittämistyössä sisäinen validiteetti liittyy kysymysten sisältöön, ja siihen miten kyselyyn vastanneet ne ymmärtävät. Tuloksiin vaikuttaa myös annetut vastausvaihtoehdot. Sisäisen validiteetin mittaukseen ei ole olemassa mitään yleispätevää mittaria, mutta validiteetin vaatimusten tiedostaminen ja pohdinta voi parantaa käsityksiä tuloksista ja niiden validiteettia. Tutkimuksen reliabiliteetilla tarkoitetaan puolestaan, että tutkimus on tehty huolella ja se on toistettavissa samansuuntaisin tuloksin. (Kankkunen & Vehviläinen – Julkunen 2018, 189-198.)

Kehittämistyön avoimen kysymyksen vastausten analysoinnissa käytettiin sisällön erittelyä, jolla luotettava tulkinta korostuu. Yhteenvedona voidaan todeta, että kehittämistyön luotettavuus on pyritty varmistamaan kehittämistyön kaikissa eri vaiheissa. Toimintatutkimuksen eteneminen on esitetty kehittämistyössä toimintatutkimukselle tyypillisinä sykleinä ja jokainen syklin vaihe tuodaan raportissa esille.

9.3 Kehittämistyön jatkotutkimusaiheet

Ympäristötietoisuuden kehittyminen on prosessi. Ympäristötietoisuuden kehityksessä ihminen tunnistaa paremmin ympäristössään olevat ongelmat ja ratkaisut. Kun ihminen oppii havaitsemaan ympäristössään olevia ongelmia eri tavalla kuin aiemmin, mahdollistuu ympäristömyönteisempi toiminta. (Harju-Autti, Neuvonen & Hakkarainen 2011, 14.)

Ympäristöasioiden kehittämisestä tulisi tehdä positiivinen ja iloinen asia, joka yhdistää ihmisiä ja luo kannustavaa ilmapiiriä toimimaan vastuullisesti ympäristön eduksi. Terveydenhuoltoalan yksiköiden tulisi jakaa uusia hyväksi havaittuja ympäristökäytänteitä ja -tapoja. Ympäristön vastuullista toimintaa voi jatkossa pitää yllä toimipaikassa erilaisin työpajoin ja tempauksin. Työpaikalla on keskeinen merkitys yksittäisen ihmisen ympäristövastuullisen toiminnan kannalta. Työpaikalla omaksutut tavat ovat keskeisessä osassa työssäkäyvän ihmisen päivittäisen ympäristökuormituksen muodostumisessa.

Jatkotutkimusaiheeksi sopisi kehittämistyön toimintamallien arviointi pidemmällä ajanjaksolla. Mielenkiintoista oli myös selvittää miten terveyden hoitoalan henkilöstö koki ympäristötietoisuuden kehittyneen koulutuksen ja muutuneiden käytäntöjen myötä. Tämän kehittämistyön tuloksia voidaan hyödyntää kehitettäessä terveydenhuoltoalan ympäristöasioita jatkossa sekä suunniteltaessa hoitohenkilökunnan koulutusta ympäristöterveyden edistämiseen liittyen. Ympäristötietoisuuden kehittämiseen liittyvä koulutus tulisi järjestää siten, että se mahdollistaisi osallistujien oman ideoinnin ja tarjoaisi mahdollisuuden kehittää ympäristöasioiden hallintaa toimintayksikössä. Tällä saadaan aikaan positiivinen muutos, sillä henkilöstön motivaatio on keskeinen osa ympäristöasioiden kehittämistä.

LÄHTEET

Euroopan ympäristökeskuksen www-sivut. Tietoa ympäristöterveydestä. Viitattu 6.11.2019. www.eea.europa.eu/fi/themes/human/about-environment-and-health

Harju-Autti, P., Neuvonen, A. & Hakkarainen, L. 2011. Ympäristötietoisuus suomalaiset 2010-lukua tekemässä. Teoksessa P. Harju-Autti (toim.) Ympäristötietoisuuden ytimessä on hyvä elämä. Viro: Meediazone oü.

Harmaala, M-M. & Jallinoja, N. 2012 Yritysvastuu ja menestyvä liiketoiminta. Helsinki. Sanoma Pro Oy.

Harris, N., Pisa, L., Talioaga, S. & Vezeau, T. 2009. Hospitals Going Green: A Holistic View of the Issue and the Critical Role of the Nurse Leader. Holistic nursing practice. <https://doi.org/10.1097/HNP.0b013e3181a110fe>

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus (9. uudistettu painos). Edita.

Hoitotyön tutkimussäätöön www-sivut. 2020. Viitattu 10.7.2020. <https://www.hotus.fi/tutkimustiedon%20hakeminen/>

Kallio, H. 2020. Environmental responsibility in nursing in hospitals, Doctoral dissertation, Itä-Suomen yliopisto.

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Tampere. Juvenes Print.

Kananen, J. 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Tampere. Juvenes Print.

Kananen, J. 2009. Toimintatutkimus yritysten kehittämisessä. Tampereen Yliopistopaino Oy. Juvenes Print.

Kankkunen, P. & Vehviläinen- Julkunen, K. 2018. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki. Sanoma Pro Oy.

Koivisto, J. 2011. Pk- yrityksen ympäristövastuut käytännöllisesti. Hämeenlinna. Kariston Kirjapaino Oy.

Kwakye, G., Brat G. A & Makary M. A. 2011. Green surgical practices for health care. Arch Surg. 2011 Feb; 146(2): 131-6. 10.1001/archsurg.2010.343.

Lampikoski, T. & Sippo, J. 2013. Vihreä Aalto. Viro. Meedia Zone OÜ.

Meriläinen, P., Paunio, M., Kollanus, V., Halonen, J., Tuomisto, J., Virtanen, S., Mukala, K. 2021. Ilmastonmuutos sosiaali- ja terveyssektorilla – Sosiaali- ja terveysministeriön ilmastonmuutokseen sopeutumisen suunnitelma (2021–2031). Sosiaali- ja terveysministeriö.

Metsämuuronen, J. 2009. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteessä. Jyväskylä. Gummerus kirjapaino Oy.

Mussalo-Rauhamaa, H., Pekkanen, J., Tuomisto, J., Vuorinen, H. S., Auvinen, A., Rusanen, S. & Punkari, M. 2020. Ympäristöterveys (2. uudistettu painos.). Kustannus Oy Duodecim.

Pohjola, T. 2003. Johda ympäristöasioita tehokkaasti. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Riedel, L. M. (2011). Environmental and financial impact of a hospital recycling program. AANA journal, 79 (4 Suppl), S8-14.

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsuksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasa: Vaasan yliopiston julkaisu. Viitattu 10.11.2019. <http://www.uva.fi>

Sayre, L., Rhazi, N., Carpenter, H. & Hughes, N. L. (2010). Climate change and human health: The role of nurses in confronting the issue. Nursing administration quarterly, 34(4), 334-342. <https://doi.org/10.1097/NAQ.0b013e3181f60df9>

Sosiaali- ja terveysministeriön ilmastonmuutokseen sopeutumisen suunnitelma (2021–2031). Sosiaali- ja terveysministeriö.

Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2012:4. Terveys 2015-kansanterveysohjelman väliarviointi. Viitattu 11.1.2020. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74486/FINAL_Terveys%202015-kansantervohjelma_verkkoversio.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriön www-sivut. Ympäristöterveydenhuollon järjestäminen. Viitattu 6.11.2019. www.stm.fi/ymparistoterveys/vastuut

Suomen ympäristökeskus SYKE. Ympäristöjärjestelmät ja johtaminen. Viitattu 29.8.2021. https://www.ymparisto.fi/fi-fi/kulutus_ja_tuotanto/ymparistojarjestelmat_ja_johtaminen

Terveystalon www-sivut 2020. Viitattu 15.8.2021. <https://www.terveystalo.com/fi/Yritystietoa/Laatu-vaikuttaavuus/>

Tuominen, K. & Moisio, J. Luotettavaa ympäristönhallintaa ISO 14001:2015. Turenki. Hansaprint Oy.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Viitattu 27.1.2020. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf

Valli, R. & Aarnos, E. 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle (5. uudistettu painos.). PS-kustannus.

Valviran www-sivut. Ympäristöterveydenhuolto. Viitattu 29.8.2020. <https://www.valvira.fi/ymparistoterveys/ymparistoterveydenhuolto>

LIITE 1

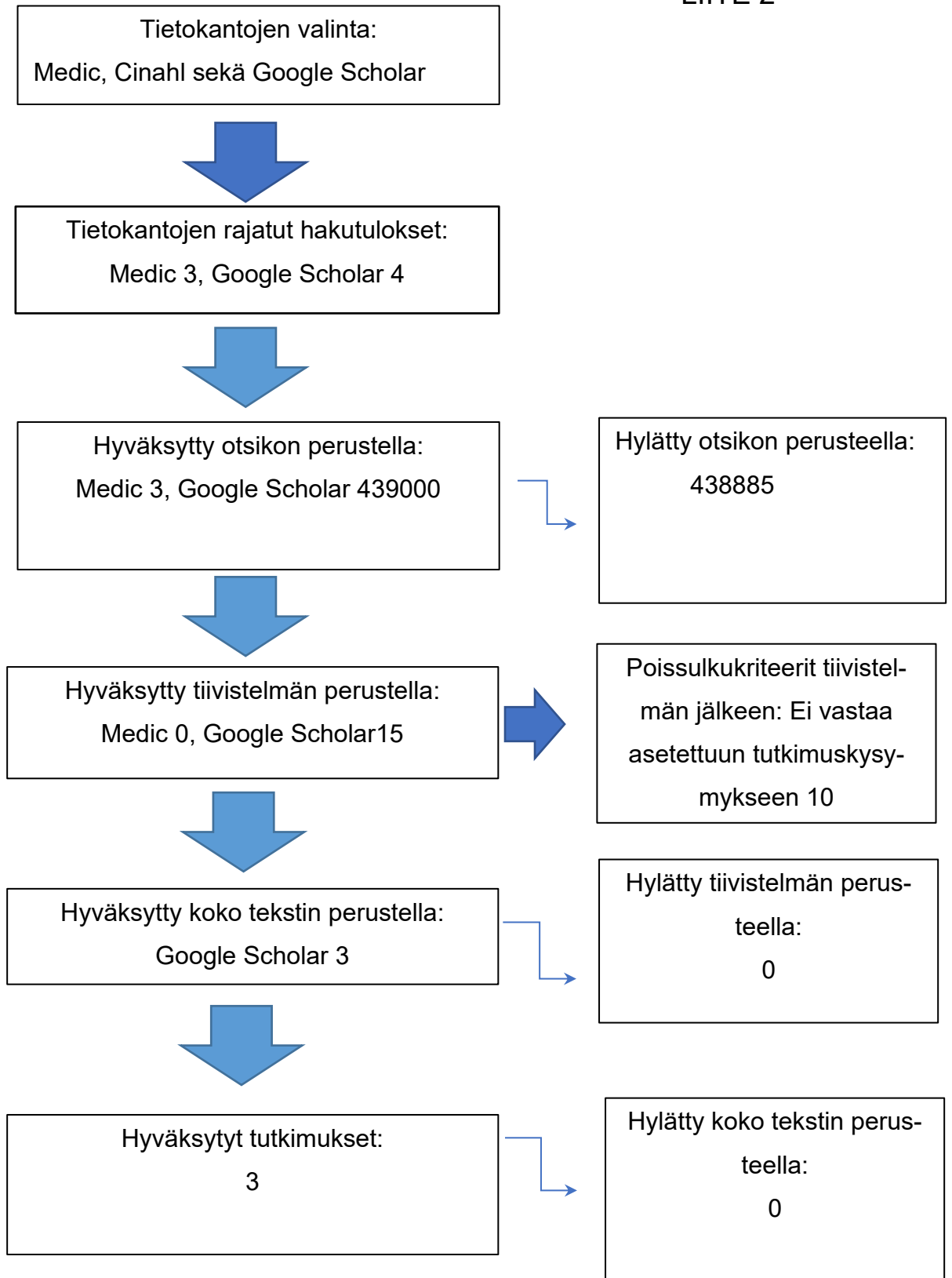
Taulukko 1. Mukaanotto- ja poissulkukriteerit

Mukaanottokriteerit	Poissulkukriteerit
Tutkimus käsittelee ympäristöterveyden edistämistä hoitoalalla	Tutkimus käsittelee ympäristöterveyden edistä muualla kuin hoitoalalla
Tutkimus kohdistuu aikuisiin	Tutkimus ei kohdistu aikuisiin
Julkaisuvuosi on välillä 2009- 2020	Julkaisuvuosi on ennen vuotta 2009
Julkaisukieli on suomi tai englanti	Julkaisukieli on muu kuin suomi tai englanti
Julkaisut olivat maksuttomia ja niitä voitiin hakea SAMK:n kirjaston tietojärjestelmän kautta	Julkaisut olisivat olleet maksullisia ja niitä olisi haettu muuta kautta

Taulukko 2. YSA- ja MESH- asiasanastoa

YSA	MESH
hoitoala	care industry
ympäristötietoisuus	environmental awareness , environmental consciousness
ympäristöjärjestelmä	environmental system
terveydenhuollon jätteet, sairaala jätteet	medical waste
ympäristöterveys	environmental health

LIITE 2

Kuvio 2. Kirjallisuuskatsauksen tutkimuksien valinta

LIITE 3 (1)

Taulukko 3. Yhteenvedo kirjallisuuskatsauksen tutkimuksista

tutkimus no.	Tutkimuksen tekijät, vuosi, maa	Aineiston nimi	Tarkoitus	Aineisto ja menetelmä	Keskeiset tulokset
1	Sayre, L. Rhazi, M. Carpenter, H. Hughes, N. 2010 Amerikka	Climate Change and Human Health The Role of Nurses in Confronting the Issue.	Terveystieteiden alalla tärkeä rooli ilmastonmuutoksen hillinnässä vähentämällä omaa ilmastojalanjälkeään ja johtaa ympäristö vastuuta esimerkiksi. Artikkelissa annetaan käytännön esimerkkejä miten ympäristöön kohdistuvaa kuormitusta voidaan vähentää sairaalaympäristössä.	Tieteellinen artikkeli.	Terveystieteiden alalla on avainasemassa autettaessa yhteiskuntia sopeutumaan ilmastonmuutoksen vaikutuksiin.
2	Harris, N. Pisa, L. Talioaga, S. & Vezeau, T. 2009 Amerikka	Hospital Going Green. A Holistic View of the Issue and the Critical Role of the Nurse Leader.	Artikkelissa tutkitaan kuinka ympäristölliset, psykologiset, eettiset, poliittiset ja kansainväliset terveyskysymykset vaikuttavat suoraan sairaalan pyrkimykseen muuttua vihreäksi. Artikkelin tarjoaa ideoita siitä, kuinka sairaanhoitajat voivat toimia eturintamassa sairaalan viherystämisalustoille.	Kattava kirjallisuuskatsaus. Aineisto on haetut tietokannoista: PubMed, EBSCO ja Ovid. Kriteerit sisällyttämiseksi olivat aiheeseen liittyvyys ja vertaisarviointi. 60 löydettyä lähdetä, josta 20 analysoitiin tähän kirjallisuuskatsaukseen.	Sairaanhoitajia tulee kannustaa voimakkaasti täydennyskoulutuksiin tai työpajoihin ympäristöterveyden edistämiseen liittyen. Koulutus tulee pitää sisältää perustiedot ympäristöterveyden edistämiseen liittyen terveydenhuollossa. Perustietojen tulisi osoittaa sairaaloiden ympäristövaikutukset, turvallinen lääkkeiden hävittäminen, PVC-materiaalien kierrätys ja energiansäästö pyrkimykset.

LIITE 3 (2)

3	Riedel, M. 2011 Amerikka	Environmental and Financial Impact of a Hospital Recycling Program	Tutkimus määritteli kierrätyksen ympäristö- ja taloudelliset vaikutukset 148-vuodepaikkaisen akuutin hoidon sairaalassa Cincinnatiassa, Ohiossa.	Tutkimuksessa mitattiin syntyneen vaarattoman jätteen määrää ja hävittämiskustannuksia syyskuusta 2008 maaliskuuhun 2009 verrattuna samaan kuuden kuukauden ajanjakso 2007-2008.	Tutkimukseen osallistuneessa akuuttihoitolaitoksessa oli 2006 toteutettu laajat koulutuksen ympäristöterveyden edistämiseen liittyen terveydenhuoltoalan ammattilaisille ja tulokset korostavat sairaanhoitajan roolia toimia ammatissaan tietyllä tavalla jossa ympäristövaikutukset jäävät mahdollisimman pieniksi.
4	Kwakyee, G. Brat, G. Makary, M. 2011 Amerikka	Green Surgical Practices for Health Care	Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tunnistaa johtavat käytännöt ympäristön edistämiseksi ystävällisiä ja tehokkaita toimia kirurgisen terveydenhoidon tarjoamisessa.	Tutkimus on järjestelmällinen kirjallisuuskatsaus, joka on toteutettu PubMed-hakun avulla. Kirjallisuuskatsauksen hyväksyttiin 43 julkaistua artikkelia. Tutkimukseen on myös käytetty seitsemän sairaalapäällikön paneelihaastattelun tietoja.	Yhteenvetona todetaan sekä kirjallisuuskatsauksesta ja paneelihaastattelusta saatujen tietojen perusteella, että hoitoalalla on vahvan tarve toteuttaa ympäristöystävällisiä aloitteita. Tulokset korostivat henkilökunnan koulutuksen tärkeyttä.

LIITE 3 (3)

5	Kallio, H. 2020 Suomi	Environmental responsibility in nursing in hospitals.	tutkimus keskittyy sairaalahoidon ympäristövastuuseen	Väitöskirja. 1. osatutkimus oli kriittinen tulkitseva synteesi aikaisemmista ympäristövastuuseen hoitotyössä kohdistuvista tutkimuksista (n = 11; vuodet 2002–2012). 2. osatutkimus, systemaattinen metodologinen katsaus (n = 10; vuodet 2004–2014), kohdistui teemahaastattelurungon kehittämiseen. 3. osatutkimuksessa haastateltiin yliopistosairaaloiden ympäristöpäälliköitä (N = 5) ja analysoitiin ympäristöohjelmat (N = 5) ympäristövastuullisen sairaalahoidon kuvaamiseksi. 4. osatutkimus oli kaksivaiheinen Delfoi-tutkimus, jossa ensin haastateltiin hoitajia (n = 35), minkä jälkeen tarkasteltiin heidän yksimielisyyttään ympäristövastuun implementoinnista hoitotyössä.	Tämä tutkimus tuotti uutta tietoa hoitotyön ympäristövastuusta sairaaloissa kuvailamalla käytäntöjen periaatteita, sisältöä ja toteuttamista.
---	-----------------------------	--	---	---	---

Taulukko 4. CASP-arviontikriteerit

TUTKIMUS	Climate Change and Human Health The Role of Nurses in Confronting the Issue.	Hospital Going Green. A Holistic View of the Issue and the Critical Role of the Nurse Leader.	Environmental and Financial Impact of a Hospital Recycling Program
1.Oliko tutkimuksen tavoitteet selkeästi määritelty?	0	2	2
2. Oliko laadullinen/määrällinen tutkimusmenetelmä so-piva?	0	2	2
3.Oliko tutkimusasetelma perusteltu ja sopiko se vastaamaan tutkimuskysymykseen?	2	2	2
4. Sopiko tutkittavien rekrytointistrategia tutkimuksen tavoitteisiin?	2	2	2
5. Kerättiin tutkimusaineisto siten, että saatiin tutkimusilmiön kannalta tarkoituksenmukaista tietoa?	0	2	2

6. Oliko mahdollinen tutkijan vaikutus huomioitu tarkoituksenmukaisella tavalla?	2	2	2
7. Oliko tutkimuksen eettiset seikat otettu huomioon?	2	2	1

LIITE 4 (2)

8. Oliko tutkimuksen analyysi riittävän tarkkaa ja perusteellista?	2	2	2
9. Oliko tutkimuksen tulos selkeästi ilmaistu?	2	2	2
10. Kuinka hyödyllinen tutkimus oli?	2	2	2
Tutkimusartikkelin yhteispisteet (max20) hylkäysraja 10. As-teikko:Kyllä=2 Osittain=1 Ei=0	12	20	20

Tutkimus	Green Surgical Practices for Health Care	Environmental responsibility in nursing in hospitals.
1.Oliko tutkimuksen tavoitteet selkeästi määritelty?	2	2
2. Oliko laadullinen/määrällinen tutkimusmenetelmä so-piva?	2	2
3.Oliko tutkimusasetelma perusteltu ja so-piko se vastaamaan tutkimuskysymyksiin?	2	2

4. Sopiko tutkittavien rekryointistrategia tutkimuksen tavoitteisiin?	2	2
5. Kerättiin tutkimusaineisto siten, että saatiin tutkimusilmion kannalta tarkoituksenmukaista tietoa?	2	2

LIITE 4 (3)

6. Oliko mahdollinen tutkijan vaikutus huomioitu tarkoituksenmukaisella tavalla?	2	2
7. Oliko tutkimuksen eettiset seikat otettu huomioon?	2	2
8. Oliko tutkimuksen analyysi riittävän tarkkaa ja perusteellista?	2	2
9. Oliko tutkimuksen tulos selkeästi ilmaistu?	2	2
10. Kuinka hyödyllinen tutkimus oli?	2	2
Tutkimusartikkelin yhteispisteet (max20) hylkäysraja 10. Asteikko: Kyllä=2, Osittain=1, Ei=0	20	20

SAATEKIRJE

Opiskelen Satakunnan ammattikorkeakoulussa ylempää AMK- tutkintoa, Terveystalon edistämisen tutkinto-ohjelmassa. Toteutan opinnäytetyöni Terveystalo Poriin, jossa kehitetään ympäristöasioita vuonna 2020. Jätehuollon toimija vaihtuu 1.6.2020 ja sen myötä tehostamme mm. jätteiden kierrätystä. Opinnäytetyöni tavoitteena on, että Terveystalo Porin henkilöstö pääsee vaikuttamaan ympäristöasioiden kehittämiseen yksikössä. Tavoitteena on saada selvityksen pohjalta tuloksia, joiden avulla voidaan kohdentaa koulutusta henkilöstölle. Opinnäytetyön tarkoituksena on tämän lisäksi selvittää Terveystalo Porin henkilöstön ympäristöasenteita sekä ympäristötietoisuuden tasoa.

Kysely toteutetaan sähköisellä Webropol -työkalulla. Kyselyyn toivotaan vastauksia Terveystalo Porin henkilökunnalta. Kyselyyn vastataan anonyymisti eikä vastaajia voida tunnistaa. Osallistuminen kyselyyn vastaamiseen on vapaaehtoista. Vastausaineisto käsitellään luottamuksellisesti hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti.

Lisätietoja halutessa vastaan mielelläni kysymyksiin.

Yhteistyöstä kiittäen!

KEHITTÄMISTYÖN KYSELY

1. Taustatiedot

Aluksi pyydämme Sinua vastaamaan kahteen taustakysymykseen.

Ikäsi

- 18- 25 vuotta
- 26- 40 vuotta
- 41- 55 vuotta
- yli 55

Toiminto, jossa työskentelet

- Asiakaspalvelu
- Fysioterapia
- Hallinto
- Kuvantaminen
- Laboratorio
- Sairaala
- Suunterveys
- Työterveys
- Vastaanotto toiminta
- Muu, mikä? _____

LIITE 6 (2)

2. Ympäristöasenteeni ja toimintani?

Valitse oletko väittämän kanssa: täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, en samaa enkä eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, täysin eri mieltä

Olen huolissani ilmastonmuutoksen seurauksista

Olen huolissani muutoksista lähiluonnossa

Olen huolissani ilman laadusta

Olen huolissani vesistöjen laadusta

Olen huolissani melusta

Seuraan ympäristön tilaa koskevaa julkista keskustelua ja kirjoittelua

3. Miten huomioin ympäristöä osana omaa työtäni?

Valitse oletko väittämän kanssa: täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, en samaa enkä eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, täysin eri mieltä

Hyödynnän työpaikkani tarjoamat jätteen lajittelumahdollisuudet.

Kuljen työmatkani henkilöautolla.

Olen vähentänyt työasiointimatkojani sähköisten kokousjärjestelmien (esim. Teams, Skype, Lync) avulla.

Olen tehnyt nykyisellä työpaikallani ehdotuksia ympäristöasioiden edistämiseksi.

Pystyn työtehtävieni kautta vaikuttamaan positiivisesti ympäristön tilaan

Omalla työyksikölläni on ympäristötavoitteita.

Hyödynnän sähköisiä asiointeja ja digitaalisia palveluja omassa työssäni.

5. Valitse kolme tärkeintä ympäristön kuormitustekijää, joihin voit itse vaikuttaa omassa työssäsi. (valitse vähintään 3 vaihtoehtoa)

- Sähkönkulutus
- Vedenkulutus
- Lämmönkulutus
- Paperinkulutus
- Jätteiden lajittelu
- Liikkumisen ympäristövaikutukset
- Hankintojen ympäristövaikutukset

6. Kuinka aktiivisesti omalla toiminnallasi vaikutat työpaikkasi aiheuttamaan ympäristökuormitukseen?

Valitse miten toimit väittämän kanssa: Aina, lähes aina, silloin tällöin, en koskaan, ei mahdollista

Vien muut kuin tietosuojapaperit paperin keräykseen.

Vien ongelmajätteet ongelmajätekeräykseen.

Lajittelen lääkejätteet ohjeistuksen mukaisesti.

Pyrin välttämään tulostamista ja tulostan kaksipuolisia tulosteita.

Pyrin säästämään energiaa sammuttamalla valot ja muut oheislaitteet, kun niitä ei tarvita.

Otan materiaalihankinnoissa huomioon ympäristöasiat valitsemalla ympäristöystävällisiä vaihtoehtoja.

7. Mitä mieltä olet seuraavista jätteiden lajitteluun liittyvistä väittämistä työympäristössäsi?

Valitse oletko väittämän kanssa: täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, en samaa enkä eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, täysin eri mieltä

Jätteiden lajittelu on helppoa ja vaivatonta.

Lajittelen jätteitä, jos muutkin tekevät niin.

Jätteiden lajitteluastioita on riittävästi ja ne ovat oikeissa paikoissa.

Jätteiden lajitteluun pitäisi työpaikalla panostaa enemmän.

Lajitteluohjeet ovat selkeät ja tiedän mistä ne löytyvät.

Minua ei kiinnosta jätteiden lajittelu.

8. Koetko, että yleinen ilmapiiri työpaikalla kannustavan toimimaan seuraavilla tavoilla ympäristöystävällisesti?

Valitse oletko väittämän kanssa: täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, en samaa enkä eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, täysin eri mieltä.

Ilmapiiri kannustaa edistämään ympäristönsuojelua työntekijöiden omassa elämässä ja lähiympäristössä.

Ilmapiiri kannustaa toimimaan työssä ympäristöasiat paremmin huomioon ottaen.

Ilmapiiri kannustaa lajittelemaan paperit ja jätteet työpaikalla.

Ilmapiiri kannustaa säästämään energiaa valaistuksessa tietokoneen ja sen oheislaitteiden käytössä.

Ilmapiiri kannustaa materiaalihankinnoissa ottamaan ympäristönäkökohdat huomioon.

Yrityksen johto edistää ympäristöasioiden huomioimista yksikön toiminnassa.

9. Kyselyyn vastaaminen herätti kiinnostukseni miten omassa työssäni voin vaikuttaa ympäristön tilaan.

Valitse oletko väittämän kanssa: täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, en samaa enkä eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, täysin eri mieltä.

LIITE 6 (5)

10. Oma ehdotukseni siitä miten työpaikastani saataisiin ympäristöystävällisempi työpaikka. (Vastaaminen kysymykseen on vapaaehtoista)